

॥ श्री पुरुषोत्तमनामसहस्रं स्तोत्रम् ॥

पुराणपुरुषो विष्णुः 'पुरुषोत्तम' उच्यते ।

नामां सहस्रं वक्ष्यामि तस्य भागवतोद्धृतम् ॥१॥

श्री पुराणपुरुष भगवान् विष्णु जे 'श्रीपुरुषोत्तम' तरीके कहेवाय छे तेमनां
(ते श्रीपुरुषोत्तमनां) श्रीमद् भागवतमांथी उद्धारेलां एक हजार नाम कहुं दृं ॥१॥

यस्य प्रसादाद् वागीशाः प्रजेशाः विभवोन्नताः ।

कुद्राअपि भवन्त्याशु श्रीकृष्णां तं नतोऽस्म्यहम् ॥२॥

जे प्रभुनी कृपा थाय ते काहो हलका ज्ञवो पाणा बृहस्पतिना जेवा विद्वान्,

अनन्ताएव कृष्णस्य लीला नामप्रवर्तिकाः ।

उक्ता भागवते गूढाः प्रकटा अपि कुर्वित् ॥३॥

अनेक नामोने प्रवत्तिवनारी श्रीकृष्णनी अगणित-अपार लीलाओं
छे ते सर्व लीलाओं श्रीमद्भागवतमां गुप्त भावे अने कोईक स्थળे प्रकट पણે
કહेली છે ॥३॥

अतस् तानि प्रवक्ष्यामि नामानि मुरवैरिणः ।

सहस्रं यैस्तु पठितेः पठितं स्यात् शुक्रमृतम् ॥४॥

(प्रभुની ગુપ્ત લીલાઓ અગમ્ય છે) માટે મુરારિ શ્રીકृષ્ણનાં પ્રકટ લીલાનાં
એક હજાર નામ સ્પષ્ટ રીતે કહું છું, જે નામોનો પા� કરવાથી શ્રીશુક્રવર્જના મુખમાંથી
જરેલ અમृત સ્વરૂપ શ્રીમદ્ભાગવતનો પા� કર્યો (કહેવાશે) થશે ॥४॥

કુષ્ણાનામસહસ્રસ્ય ઋણિરણિન્દ્ર નિરૂપિતः ।

ગાયત્રી ચ તથા છન્દો દેવતા પુરુષોત્તમઃ ॥૫॥

શ્રીકુષ્ણાસહસ્રનામ મન્ત્રોના આધન્દા (આધિતૈવિક) અભિનસ્ત્વદ્વારા
શ્રીમહાપ્રભુજી છે, ગાયત્રી છન્દ છે અને દેવતા શ્રીપુરુષોત્તમ શ્રીકુષ્ણચન્દ્ર છે ॥૫॥

વિનિયોગઃ સમસ્તેષુ પુરુષાર્થેષુ વે મતઃ ।

બીજં ભક્તિપ્રિયઃ શક્તિઃ સત્યવાગ્ર ઉચ્ચતે હરિઃ ॥૬॥

શ્રીપુરુષોત્તમસહસ્રનામનો ધર્મ-અર્થ-કામ-મોક્ષ નામના પુરુષાર્થોની સિ�્ધિમાં
વિનિયોગ (ઉપયોગ) માનેલો છે, ભક્તિપ્રિય ભગવાન્ન એનું બીજ છે અને સત્ય
વચનવાળા હરિ એ શક્તિ છે. (અનન્ય પ્રીતિથી નિષ્ઠામ સેવા = 'ધર્મ' +
ભગવદ્દસેવા નિભિત્તે જ વસ્તુ સમુદ્દરાયનો સંચય = 'અર્થ'. પદાર્થની કામના પણ
પ્રભુને માટે જ = એનું નામ 'કામ'. સુખ-દુખાદિ દુંહથી પર બની ભવગદ્દ લીલારસનો
અનુભવ કરવો = 'મોક્ષ') ॥૬॥

ભક્તાદ્વરણયત્નસ્તુ મન્ત્રાંગ્રા પરમો ભતઃ ।

અવતારિતભક્તાંશઃ કીલકં પરિકીર્તિતમ્ ॥૭॥

નિજાધનોના કલેશની નિવૃત્તિ માટે પ્રયત્ન એ જ શ્રીપુરુષોત્તમસહબનામ
સ્તોત્રનો મુખ્ય મન્ત્ર છે. પોતાના અંશો ભક્તોને માટે જે પ્રભુ અવતાર છે તે પ્રભુ
'કીલક' (ચાવી) સ્વરૂપે છે ॥૭॥

અથં સર્વસમર્થશચ ગોવિન્દઃ કવચં ભતમ્ ।

પુરુષો ધ્યાનમ્ અત્રોક્તઃ સિદ્ધઃ શરણસંસ્મૃતિઃ ॥૮॥

સર્વ સમર્થ ભગવાનું એ આ સ્તોત્રના અથ (આયુષ) રૂપે છે.
શ્રીગોવિન્દભગવાનું કવચ એટલે 'બખતર' છે. આ સ્તોત્રમાં વર્ણવેલ શ્રીપુરુષોત્તમ
ધ્યાનસ્વરૂપ છે. નિરન્તર "હું પ્રભુના ચરણનો દાસ હું" એવી સ્મૃતિ રહેવી એ જ
સ્તોત્રની સિદ્ધિ છે ॥૮॥

प्रथमस्तुन्यनाना।

अधिकारलीला

श्रीकृष्णः सत्यिदानन्दो नित्यलीला-विनोदकृत् ।

सर्वगम-विनोदी च लक्ष्मीशः पुरुषोत्तमः ॥८॥

(१) श्रीकृष्ण, (२) सत्-चित्-आनन्दस्वरूप, (३) निरन्तर लीला-विनोदने
प्रकट करनार, हंभेशा लीलाओना आनन्दने प्रकट करनार, (४) सर्व वेदोथी विनोद
करनार, सर्व वेदो ए ज अमनो विनोद छे, सर्व वेदोथी कालने प्रेरनार, (५)
लक्ष्मीजना स्वामी, (६) श्रीपुरुषोत्तम ॥८॥

आदिकालः सर्वकालः कालात्मा माययावृतः ।

भक्तोद्भार-प्रयत्नात्मा जगत्कर्ता जगन्मयः ॥१०॥

(७) सर्वथी पहेला - कालपुरुष, (८) सर्वने प्रेरनार कालस्वरूप,
(९) कालना आत्मास्वरूप, (१०) मायाथी वीटायेला, (११) भक्तोना त्रिविध
कलेशने दूर करवाना प्रयत्नमां भनवाणा, (१२) जगत्ना कर्ता (रचनार), (१३)
जगत्स्वरूप ॥१०॥

नाम-लीला-परो विष्णुः व्यासात्मा शुक्रमोक्षः ।

नाम-लाला-परा विष्णुः व्यासताना सुउमापाठः ।

व्यापि-वैकुण्ठ-दाता च श्रीमद्भागवतागमः ॥११॥

(१४) श्रेष्ठ नाम अने लीलाओ वाणा, (१५) विष्णु-सर्वत्र व्याप्त, (१६) व्यासज्ञना स्वरूपे अवतरेला, (१७) शुकदेवज्ञने भक्ति आपनार, (१८) सर्वत्र व्याप्त ज्ञानपूर्ण ऐवा वैकुण्ठने आपनार, (१९) श्रीमद्भागवतना उत्पादक ॥११॥

शुकवाग्मृताधीन्दुः शौनकाध्यजिलेष्टदः ।

भक्ति-प्रवर्तकस्त्राता व्यास-चिन्ता-विनाशकः ॥१२॥

(२०) शुकदेवज्ञनी अमृतवाणी सागरना चन्द्रमा, (२१) शौनक वगेरेने सर्वत्रिय भक्ति आपनार, (२२) भक्तिने प्रवर्तीवनार, (२३) रक्षण करनार, (२४) व्यासज्ञनी चिन्ताने सर्वथा दूर करनार ॥१२॥

सर्वसिद्धान्त-वागात्मा नारदाध्यजिलेष्टदः ।

अन्तरात्मा ध्यानगम्यो भक्ति-रत्न-प्रदायकः ॥१३॥

(२५) सर्व प्रकारनी वाणीमां सिद्धान्तस्वरूप समाधिभाषा (वाणी) इप (आपनु स्वरूप छ), (२६) नारदज्ञ वगेरेने सर्वथी श्रेष्ठ भक्ति आपनार, (२७) अन्तःकरणस्वरूप ऐवा प्रभु, (२८) ध्यान करवाथी ज्ञाणी शकाता, (२९) भक्तिमां सापनभूत श्रीमद्भागवत इपी रत्नने आपनार ॥१३॥

મુક્તાંપસૃષ્ટયઃ પૂર્ણાત્મા મુક્તાનાં રત્નવર્ધનઃ ।
ભક્ત-કાર્યેક-નિરતો દ્રૌષ્યાખ-વિનિવારકઃ ॥૧૪॥

(૩૦) મુક્તાત્માઓ-ભક્તો જેના સંનિધિમાં જવાને યોગ્ય છે અથે, (૩૧)
સર્વગુણ પરિપૂર્ણ આત્મસ્વરૂપ, (૩૨) મુક્ત ભક્તોની સ્થાયી પ્રીતિ વધારનાર,
(૩૩) ભક્તોનાં કાર્ય કરવામાં સર્વથા તત્પર, (૩૪) દ્રોષ્ણાચાર્યના પુત્ર અશવાત્મામાન
બ્રહ્માખને સર્વથા પાદું વાળનાર શ્રીકૃષ્ણ ॥૧૪॥

ભક્ત-સમય-પ્રણોતા ચ ભક્તવાક્-પરિપાલકઃ ।

બ્રહ્માષ્ટ-દેવો ધર્માત્મા ભક્તાનાં ચ પરીક્ષકઃ ॥૧૫॥

(૩૫) ભક્તોના ગર્વનો નાશ કરનાર, (૩૬) ભક્તની (દ્રોપદીની) વાસીનું
પાલન કરનાર, (૩૭) બ્રહ્મમાં તલ્લીન પુરુષો (ગ્રંજ ભક્ત વગેરે) માં સ્વચ્છદન
કીડા કરનાર, (૩૮) ધર્મને માટે અવતરનાર, ધર્મ (યુધિષ્ઠિર) ના પ્રાણરૂપ, (૩૯)
ભક્તોની પરીક્ષા કરનાર ॥૧૫॥

आसन्न-हित-कर्ता य माया-हित-करः प्रभुः ॥४५॥

उत्तरा-प्राणदाता य ब्रह्माख-विनिवारकः ।

(४०) जल्दीथी भक्तोना हितने साधनार, (४१) पोतानी माया शक्तिशी
सर्वने अभयदान आपवारुप हित करनार, (४२) सर्वसमर्थ, (४३) उत्तराना
गर्भना रक्षणा साथे प्राणनुं दान करनार, (४४) अमोघ ब्रह्माखना रोकनार ॥४६॥

सर्वतः पाइडवपतिः परीक्षिच्छुद्धि-कारणम् ।

गूढात्मा सर्ववेदेषु भक्तैक-हृदयज्ञमः ॥४७॥

(४५) सर्व आपत्तिमांथी पाइडवोने बचावनार, (४६) परीक्षित राजनी
द्धिमां हेतु भूत, (४७) सर्व वेदोमां गुह्य स्वरूपे बिराजता, (४८) भक्तोना ज
द्यमां वास करनार ॥४७॥

कृद्यमां वास करनार ॥१७॥

कुन्ती-स्तुत्यः प्रसन्नात्मा परमादभुत-कार्य-कृत् ।
भीष्म-मुक्ति-प्रदः स्वामी भक्त-मोह-निवारकः ॥१८॥

(४८) कुन्तीमातावदेस्तुति करवानो योग्य, (४२) प्रसन्न अन्तः करवावाणी,
(५१) अत्यन्त विस्मय परमादनारा कार्यो करनारा, (४२) भीष्मपितामहने मुक्ति
आपनारा, (५३) भक्तोना स्वामी, (५४) भक्तोना मोहने दूर करनारा ॥१८॥

सर्वावस्थासु संसेव्यः समः सुख-हित-प्रदः ।

कृतकृत्यः सर्वसाक्षी भक्त-स्त्री-रति-वर्धनः ॥१९॥

(५५) दरेक अवस्थाओमां सारी रीते सेवा करवाने योग्य, (५६) सर्व
समान-निर्विकार, (५७) सुख अने कल्याण ने आपनारा, (५८) सर्व कार्योनी

सिद्धिवाणा, (५८) सर्व वस्तुना साक्षी, (६०) भक्तोमां अने स्त्रीओमां पोताना
तरक्षना प्रेमने वधारनारा ॥१८॥

सर्व-सौभाग्य-निलयः परमाश्रयं उपधृते ।

अनन्य-पुरुष-स्वामी द्वारका-भाग्य-भाजनम् ॥२०॥

(६१) सर्व ज्ञातना सौभाग्यना भाषणार, (६२) अत्यन्त विस्मय पमादे
ऐवा स्वरूपने धारणा करनारा, (६३) अनन्याश्रयी (अनाथ) पुरुषोना नाथ, (६४)
द्वारका नगरीना सद्भाग्यना हेतु ॥२०॥

बीज-संस्कार-कर्ता च परीक्षिज्ञान-पोषकः ।

सर्वग-पूर्ण-गुणाकः सर्व-भूषण-भूषितः ॥२१॥

(६५) बीजउप (श्रीमद्भागवत श्रवण करवाने योग्य देहना) संस्कारने
करनारा, (६६) परीक्षित् राजना ज्ञानने पोषनार, (६७) ऐश्वर्यादि ७ गुणोथी
सम्पूर्ण, (६८) मुकुट वगेरे अनेक अलङ्कारोथी शोभता ॥२१॥

सम्पूर्ण, (६८) मुकुट वगर अनंक अलङ्कारावा राखिता ॥२७॥

सर्व-लक्षणा-दाता य धृतराष्ट्र-विमुक्ति - ६: ।

सन्मार्गरक्षको नित्यं विद्वुर-प्रीति-पूरकः ॥२२॥

(६९) सर्व शुभ लक्षणोनुं दान करनारा, (७०) धृतराष्ट्रने मोक्ष
अपावनारा, (७१) सन्तोना मार्गनुं हमेशां रक्षण करनारा, (७२) विद्वुरज्ञनी
प्रीति-भक्तिने पूर्ण करनारा श्रीकृष्ण ॥२२॥

लीला-व्यामोह-कर्ता य काल-धर्म-प्रवर्तकः ।

पाषडवानां मोक्षदाता परीक्षिद्भाग्यवर्धनः ॥२३॥

(७३) लीलाओ वउ काणने मोह पमाडनार, (७४) काणना धर्मने
प्रवर्तीवनार, (७५) पाषडव भक्तोने मोक्ष आपनार, (७६) परीक्षित राजा नुं भाग्य
धारनार ॥२३॥

कालिनिश्रुत कर्ता य धर्मादीनां य पोषकः ।

सत्संग ज्ञान हेतु श्री, श्रीभागवतकारणाम् ॥२४॥

(૭૩) લીલાઓ વડે કાળને માછ પમાડનાર, (૭૪) કાળના ધમન
પ્રવત્તિવનાર, (૭૫) પાછડવ ભક્તોને મોક્ષ આપનાર, (૭૬) પરીક્ષિતુ રાજાનું ભાગ્ય
વધારનાર ॥૨૩॥

કાલિનિગ્રહ કર્તા ચ ધર્મદીનાં ચ પોષકः ।

સત્તસંગ જ્ઞાન હેતુ શ્વ, શ્રીભાગવતકારણમ् ॥૨૪॥

(૭૭) કલિકાલનો નિગ્રહ - સ્વાધીન કરનાર, (૭૮) ધર્મ (દીન જનો)
અગેરને પોષનાર, (૭૯) સન્તના સમાગમથી પેદા થતા જ્ઞાનનું મૂળ કારણ, (૮૦)
મિમદ્દભાગવતનો - વિભાગ-પ્રકટ કરવામાં કારણદ્રુપ ॥૨૪॥

પ્રાકૃતાદદ્ધમાર્ગશચ

(૮૧) પ્રાકૃતિનાં કાર્યો ચલાવનાર અને અદ્ધ-પ્રારબ્ધ કર્મને દૂર કરનાર.

द्वितीयस्कन्धनामानि

शान (साधन) लीला

... श्रोतव्यः सकलागमैः ।
कीर्तितव्यः शुद्धभावैः समर्तव्यश्चात्मवित्तमैः ॥२५॥

(८२) समस्त वेदोथी सांभणवा लायक, (८३) शुद्ध भाववाणी-स्तुता
स्वभाववाणी भक्तोथी कीर्तन करवा लायक, (८४) आत्मतत्त्वना शातांबोधी-स्तुता
स्मरण करवा लायक ॥२५॥

अनेक-मार्ग-कर्ता च नानाविधि-गति-प्रदः ।

पुरुषः सकलाधारः सावैक-निलयात्मलूः ॥२६॥

(८५) साङ्ख्य वगेरे अनेक मार्गोना रथनार, (८६) जुदा-जुदाप्रकरण
कर्म अनुसार गति आपनार, (८७) विराट् स्वरूप-पूर्ण पुरुषोत्तम, (८८) अनिष्ट
श्रव्यामुडना आधार, (८९) शक्ति सात्त्विक गुणयुक्त चितवाणी भक्तोना हेतु
वसनार ॥२६॥

સર્વધ્યેયો યોગાગમ્યો ભક્ત્યા ચાલા: સુરપ્રિય: ।

જન્માદિ-સાર્થક-કૃતિ: લીલાકર્તા પતિ: સત્તામ્ભ ॥૨૬॥

(૮૦) બધા મનુષ્યો વડે ધ્યાન કરવા યોગ્ય, (૮૧) યોગવાં પ્રાપ્ત
ધ્યાય તેવા, (૮૨) ભક્તિથી પ્રાપ્ત કરી શકાય તેવા, (૮૩) દેવો અથવા દેવી
જીવોના પ્રિય, (૮૪) ભક્ત જનોના જન્મ વગેરે આયુષ્યને સફળ કરનારી હુણી
એટલે લીલા જેમની છે તેવા પ્રભુ, (૮૫) લીલાઓ કરનાર, (૮૬) સત્પુરુષોનું
પાલન કરનાર ॥૨૭॥

આદિકર્તા તત્ત્વકર્તા સર્વકર્તા વિશારદ: ।

નાનાવતારકર્તા ચ બ્રહ્માવિભાગ-કારણમ્ભ ॥૨૮॥

(૮૭) આદિ-સૌથી પ્રથમ એવા બ્રહ્માના રચનાર, (૮૮) પ્રકૃતિ વગેરે
તત્ત્વોના કર્તા, (૮૯) સર્વ વસ્તુમાત્રના કર્તા, (૧૦૦) અતિ નિપુણ-ચતુર, (૧૦૧)
જુદા-જુદા અંશ વગેરે અવતારો ધરનાર, (૧૦૨) બ્રહ્માજીની ઉત્પત્તિમાં ડેતુ ॥૨૮॥

દશ-લીલા-વિનોદી ચ નાના-સૂષ્ઠિ-પ્રવર્તક: ।

અનેક-કલ્પ-કર્તા ચ સર્વદોષ-વિવર્જિત: ॥૨૯॥

(૧૦૩) સર્ગ-વિસર્ગ વગેરે દશ લીલાઓથી વિનોદ કરનાર, (૧૦૪) જુદા
પ્રકારની સૂષ્ઠિને ચલાવનાર, (૧૦૫) પાદ વગેરે અનેક કલ્પોના કર્તા, (૧૦૬)
મધ્યમાં દોપોદી રૂપ: ॥૨૯॥

तृतीयस्कन्धनामानि

सर्गलीला

वैराग्यहेतुः तीर्थात्मा सर्व-तीर्थ-क्षल-प्रदः ।

तीर्थ-शुद्धेक-निलयः स्वमार्ग-परिपोषकः ॥३०॥

(१०७) वैराग्य उत्पन्न थवामां कारणङ्गप, (१०८) तीर्थो स्वङ्गप, (१०९)
सर्वतीर्थामां क्षणने आपनार, (११०) तीर्थयागाथी शुद्ध थयेल भक्तो ज आपनुं
स्थान छेतेवा (तेवा भक्तोना कृदयमां जिराजनार), (१११) स्व=भक्तिमार्गनुं
पोषणा करनार ॥३०॥

तीर्थकीर्तिः भक्तगम्यो भक्तानुशयकार्यकृत् ।

भक्ततुल्यः सर्वतुल्यः स्वेच्छा-सर्व-प्रवर्तकः ॥३१॥

(११२) तीर्थोनी कीर्त जेमने लीधे छे अेवा, (११३) भक्तोथी प्राप्त
क्षत्त्वायोग्य, (११४) भक्तोना चित्तना निरोध माटे लीलाओ करनार, (११५)
भक्तोने पोताना समान गाणनार, (११६) प्राप्ती मात्रने पोतपोताना कर्मो अनुसार
समान भावे क्षल आपनार, (११७) भक्तोनी ईच्छा प्रभाष्टे सर्वने चलावनार
अस्त्रा पोतानी ईच्छाथी सर्व विश्वने पोताना स्वङ्गपमांथी प्रकट करनारा ॥३१॥

અથવા પાતાના સ્વરૂપમાથા પ્રકટ કરનારા ॥૩૧॥

ગુણાતીતો ઇનવધાત્મા સર્ગલીલા-પ્રવર્તક: ।

સાક્ષાત્ સર્વજગતકર્તા મહદાદિપ્રવર્તક: ॥૩૨॥

(૧૧૮) સત્ત્વ વગેરે ગુણોથી પર, (૧૧૯) નિર્દોષ આત્મસ્વરૂપ અથવા પરનિન્દા ન કરનાર ભક્તોના આત્મા-પ્રાણ, (૧૨૦) સૃષ્ટિની રચના રૂપ લીલાને કરનાર, (૧૨૧) સ્વયંભૂ-પૂર્ણ જગતના રચનાર, (૧૨૨) બુદ્ધિ વગેરે તત્ત્વોના પ્રવર્તક ॥૩૨॥

માયાપ્રવર્તક: સાક્ષી માયા-રતિ-વિવર્ધન: ।

આકાશાત્મા ચતુર્મૂર્તિ: ચતુર્ધા ભૂતભાવન: ॥૩૩॥

(૧૨૩) માયાને પ્રેરનાર, (૧૨૪) પ્રત્યક્ષ જોનાર-સાક્ષીરૂપ, (૧૨૫) માયાવડે આસક્તિને પેદા કરનાર, (૧૨૬) પ્રકાશમાન્ય સ્વરૂપવાળા અથવા આકાશ જેમનો દેહ છે એવા, (૧૨૭) વાસુદેવ વગેરે ચાર વ્યૂહસ્વરૂપ, (૧૨૮) ચાર વર્ણ અથવા ધર્માદિ ચાર પુરુષાર્થોને ધારણા કરનાર, (૧૨૯) પૃથ્વી વગેરે પાંચ તત્ત્વોને ઉત્પન્ન કરનાર ॥૩૩॥

૨૪:પ્રવર્તકો ખ્રલ્યા મરીચ્યાદિ-પિતામહ: ।

વેદકર્તા યજ્ઞકર્તા સર્વકર્તાદિમિતાત્મક: ॥૩૪॥

(१३०) રજો ગુણના પ્રવર્તક, (१३१) ભ્રસ્યાસ્વરૂપ એવા ભગવાનું
(१३२) મરીચિ વગેરે મુનિઓના પિતામહ, (१३३) વેદોના કર્તા, (१३४) પણોના
કર્તા, (१३५) સર્વના કર્તા, (१३६) અસરૂષ્ય સ્વરૂપવાળા ॥૩૪॥

અનેક-સૃષ્ટિ-કર્તા ચ દશધા-સૃષ્ટિ-કારક: ।

યજ્ઞાઙ્જો યજાવારાહો ભૂધરો ભૂમિપાલક: ॥૩૫॥

(१३७) અનેક પ્રકારની સૃષ્ટિને પ્રકટ કરનાર, (१३૮) દશ પ્રકારની સૃષ્ટિનું
કરનાર, (१३૯) યજ્ઞો જેમનું અજ્ઞ છે તેવા, (१૪૦) યજસ્વરૂપ વરાહ ભગવાનું,
(૧૪૧) પૃથ્વીને ધારણા કરનાર, (૧૪૨) પૃથ્વીનું પાલન કરનાર ॥૩૫॥

સેતુવિધરણો જૈગો હિરણ્યાકાન્તક: સુર: ।

દિતિ-કશ્યપ-કામૈક-હેતુ-સૃષ્ટિ-પ્રવર્તક: ॥૩૬॥

(૧૪૩) મર્યાદા બાંધનાર, (૧૪૪) મર્યાદાના પાલનથી સૃષ્ટિને ખારૂ
કરનાર અથવા ગરુડજીથી ઉઠાવાતા, (૧૪૫) હંમેશા વિજય પ્રાપ્ત કરવાના
સ્વભાવવાળા, (૧૪૬) હિરણ્યાકના મારનાર, (૧૪૭) સુર-દેવરૂપ, (૧૪૮) દ્વિતીએ
અને કશ્યપની કામનાથી સૃષ્ટિને પ્રવર્તાવવામાં કારણભૂત શ્રીકૃષ્ણ ॥૩૬॥

દેવાભયપ્રદાતા ચ વૈકુણ્ઠાધિપતિમહાન् ।

સર્વ-ગર્વ-પ્રહારી ચ સનકાદ્યબિલાર્થદઃ ॥૩૭॥

(૧૪૮) દેવતાઓને અભયదાન આપનારા, (૧૫૦) વૈકુણ્ઠના સ્વામી,
(૧૫૧) સર્વથી મહાન્નુ-શ્રેષ્ઠ, (૧૫૨) સર્વના ગર્વને હરનારા, (૧૫૩) સનક વરેને
સમ્પૂર્જ અર્થ આપનાર શ્રીકૃષ્ણ ॥૩૭॥

સર્વાશાસનકર્તા ચ ભક્તતુલ્યાહવપ્રદઃ ।

કાલ-લક્ષણા-હેતુશ્ર સર્વાર્થ-શાપકઃ પરઃ ॥૩૮॥

(૧૫૪) સર્વને આશાસન આપનાર, (૧૫૫) ભક્તને યોગ્ય યુદ્ધ આપનાર,
(૧૫૬) શુભ-અશુભ કાલના લક્ષણના જ્ઞાનમાં કારણા, (૧૫૭) સર્વ અર્થોનું જ્ઞાન
કરાવનાર, (૧૫૮) સર્વથી પર ॥૩૮॥

ભક્તતોન્નતિકરઃ સર્વ-પ્રકાર-સુખ-દાયકઃ ।

નાના-યુદ્ધ-પ્રહરણો બ્રહ્મ-શાપ-વિમોચકઃ ॥૩૯॥

(૧૫૯) ભક્તતોની ઉન્નતિ કરનાર, (૧૬૦) સર્વ પ્રકારના સુખોને
આપનાર, (૧૬૧) યુદ્ધના અનેક શસ્ત્રોવાળા, (૧૬૨) બ્રહ્મશુપ સનક વરેના
શાપથી છોડાવનાર ॥૩૯॥

પુષ્ટિ-સર્ગ-પ્રાણતા ચ ગુણ-સૂચિ-પ્રવર્તક: ।

કર્મભેષ-પ્રદાતા ચ દેવધૂત્યભિલાર્થદઃ ॥૪૦॥

(૧૬૩) અનુગ્રહને માટે સૂચિના સર્જક, (૧૬૪) ગુણમધી સૂચિના રૂચનાર, (૧૬૫) કર્મ મુનિને ઈષ આપનાર, (૧૬૬) દેવધૂતિને સમ્પૂર્ણ અર્થ આપનાર ॥૪૦॥

શુક્રલનારાયણ: સત્ય-કાલધર્મપ્રવર્તક: ।

શાનાવતાર: શાન્તાત્મા કપિલ: કાલનાશક: ॥૪૧॥

(૧૬૭) શુદ્ધસત્ત્વગુણી નારાયણ, (૧૬૮) વાસ્તવિક કાલધર્મના પ્રવર્તક, (૧૬૯) જ્ઞાનના અવતારસ્વરૂપ, (૧૭૦) (શાન્ત ભક્તોના આત્મા) શાન્તસ્વરૂપ, (૧૭૧) કપિલ ભગવાન, (૧૭૨) કાલ-મૃત્યુને દૂર કરનાર ॥૪૧॥

ત્રिगુણાવિપતિ: સાદ્ખ્ય-શાસ્ત્રકર્તા વિશારદઃ ।

સર્ગ-દૂધણા-હારી ચ પુષ્ટિ-મોક્ષ-પ્રવર્તક: ॥૪૨॥

(૧૭૩) સત્ત્વાદિ ગ્રણ ગુણના નિયામક, (૧૭૪) સાદ્ખ્યશાસ્ત્રના કર્તા, (૧૭૫) સર્વ શાસ્ત્રમાં નિપુણ, (૧૭૬) સૂચિના દૂધણ એવા અધર્મને દૂર કરનાર, (૧૭૭) પુષ્ટિ-અનુગ્રહ દ્વારા મોક્ષને પ્રાપ્ત કરાવનાર ॥૪૨॥

લૌકિકાનંદ-દાતા ચ બ્રહ્માનંદ-પ્રવર્તક: ।

ભક્તિ-સિદ્ધાન્ત-વક્તા ચ સગુણા-જ્ઞાન-દીપક: ॥૪૩॥

(૧૭૮) લૌકિક અર્થાતું પુત્ર, સ્નેહ વગેરે રૂપ આનંદને આપનારા, (૧૭૯)
બ્રહ્માનંદના પ્રવર્તક, (૧૮૦) ભક્તિમાર્ગીય સિદ્ધાન્તના વિવેચક, (૧૮૧) સત્ત્વ
વગેરે ગુણવાળા પ્રપદ્યના જ્ઞાનના પ્રકાશક ॥૪૩॥

આત્મપ્રદ: પૂર્ણકામો યોગાત્મા યોગભાવિત: ।

જીવ-મુક્તિ-પ્રદ: શ્રીમાન્દુ અન્ય-ભક્તિ-પ્રવર્તક: ॥૪૪॥

(૧૮૨) સ્વરૂપના દાતા, (૧૮૩) સર્વ પરિપૂર્ણ કામનાવાળા, (૧૮૪)
યોગરૂપ જેમનો આત્મા છે, (૧૮૫) અષાઙ્કયોગથી ચિન્તન કરતા, (૧૮૬) જીવન
મુક્તિને આપનાર, (૧૮૭) શોભાથી પૂર્ણ, (૧૮૮) ધર્મ, અર્થ, વગેરે ચાર
પુરુષાર્થોથી પણ વિશિષ્ટ અન્ય ભક્તિના પ્રવર્તક ॥૪૪॥

કાલ-સામર્થ્ય-દાતા ચ કાલ-દોષ-નિવારક: ।

ગર્ભોત્તમ-જ્ઞાન-દાતા કર્મમાર્ગ-નિયામક: ॥૪૫॥

(૧૮૯) કાળને શક્તિ આપનાર, (૧૯૦) કાળથી થતા દોષોને દૂર કરનાર,
(૧૯૧) ગર્ભમાં જીવને ઉત્તમ જ્ઞાન આપનાર, (૧૯૨) કર્મમાર્ગના નિયામક (કર્મથી
થતા જન્મ મરણના કેરાના નાશક) ॥૪૫॥

सर्वमार्ग-निराकर्ता भक्ति-मार्गं क-पोषकः ।

सिद्धिहेतुः सर्वहेतुः सर्वश्यर्थे क-कारणम् ॥४६॥

(१८३) (शारणागतिथी) अन्य सर्व मार्गनु निराकरण करनार, (१८४)

केवल भक्तिमार्गना पोषक, (१८५) सिद्धिनी प्राप्तिमां हेतु, (१८६) सम्पूर्ण
सिद्धिओना कारण, (१८७) सर्व आश्वर्यमां कारण ॥४६॥

येतनाचेतन-पतिः समुद्र-परि-पूजितः ।

साङ्ख्याचार्यस्तुतः सिद्ध - पूजितः सर्वपूजितः ॥४७॥

(१८८) येतन-अयेतन अथवा स्थावर - जड़मना पालक, (१८९)

समुद्रथी पूजायेला, (२००) साङ्ख्याचार्यथी स्तवन करायेला, (२०१) सिद्ध जनोथी
पूजाता, (२०२) सर्वथी पूजाता ॥४७॥

પૂજાતા, (૨૦૨) સર્વથી પૂજાતા ॥૪૭॥

ચતુર્થસકંધનામાનિ

વિસર્ગલીલા

વિસર્ગ-કર્તા સર્વેશ: કોટિ-સૂર્ય-સમ-પ્રભ: ।

અનન્ત-ગુણ-ગમ્ભીરો મહાપુરુષ-પૂજિત: ॥૪૮॥

(૨૦૩) વિસર્ગલીલાના કરનાર, (૨૦૪) પ્રાણી માત્રના સ્વામી, (૨૦૫)

કરોડો સૂર્યના સરખી કાન્તિવાળા, (૨૦૬) અનન્ત ગુણોથી ગમ્ભીર, (૨૦૭)
મહાપુરુષોથી પૂજાતા ॥૪૮॥

અનન્ત-સુખ-દાતા ચ બ્રહ્મ-કોટિ-પ્રજાપતિ: ।

સુધા-કોટિ-સ્વાસ્થ્ય-હેતુ: કામધુક્ કોટિકામદ: ॥૪૯॥

(૨૦૮) અનન્તા સુખોને આપનાર, (૨૦૯) અનન્ત કોટિ બ્રહ્માઓના પ્રકટ
કરનાર, (૨૧૦) અનન્ત અમૃતના જેવી સ્વસ્થતા-શાન્તિને આપનાર, (૨૧૧)
કરોડો કામ ધેનુની સમાન કામનાને પૂરનાર ॥૪૯॥

કરોડો કામ ધેનુની સમાન કામનાન પૂરનાર ॥૪૮॥

સમુદ્ર-કોટિ-ગમ્ભીર: તીર્થ-કોટિ-સમાઝવય: ।

સુમેરુ-કોટિ-નિષ્કર્મપ: કોટિ-બ્રહ્માણ્ડ-વિશ્વહ: ॥૫૦॥

(૨૧૨) કરોડો સમુદ્રના સમાન ગમ્ભીર, (૨૧૩) કરોડો તીર્થના
સમાન, (૨૧૪) કરોડો મેરુના સરખા અચલ, (૨૧૫) કરોડો બ્રહ્માણ્ડ જેમના દેહનું
॥ ૫૦॥

કોટચશ્વમેધ-પાપદનો વાયુ-કોટિ-મહાબલ: ।

કોટી-દુ-જગદાન-દી શિવ-કોટિ-પ્રસાદફૂત્ર ॥૫૧॥

(२१६) अनेक (असंभ्य) अश्वमेधोनी माक्क पापोने दूर करनार, (२१७)
वायु सरभा बलिष्ठ, (२१८) जगत्‌ने अनन्त चन्द्रोना जेवो आनन्द आपनार,
(२१९) अनन्त शिव समान प्रसाद्-कृपा करनार ॥५१॥

सर्व-सद्गुण-माहात्म्यः सर्व-सद्गुण-भाजनम् ।

मन्वादि-प्रेरको धर्मो यज्ञनारायणः परः ॥५२॥

(२२०) सर्व सद्गुणोना माहात्म्यने धरनार, (२२१) सर्व प्रकारना
सद्गुणोथी सेवाता, (२२२) स्वयम्भू-मनु वर्गेरेने प्रेरनार, (२२३) धर्मात्मा,
(२२४) यज्ञनारायण, (२२५) सर्वथी श्रेष्ठ - सर्वने पूरनार ॥५२॥

आकृति-सूनुः देवेन्द्रो दुर्यो-जन्माऽभ्य-प्रदः ।

दक्षिणा-पतिरोजस्वी क्रियाशक्तिः परायणः ॥५३॥

(२२६) आकृतिना पुत्र-यज्ञनारायण, (२२७) सर्वदेवोना देवअेवा ईन्द्र,
(२२८) दुर्यो-मुनिथी जन्म लेनार, (२२९) अभ्य दान आपनार, (२३०) दक्षिणा-
स्वामी, (२३१) उत्साही-पराक्रमी, (२३२) क्रियाशक्तिस्वरूप, (२३३) परम
आश्रयरूप (पर अटले अक्षर जेमनु अधिष्ठानछे अेवा) ॥५३॥

દાતાત્રેયા યાગપતિ: યોગ-માર્ગ-પ્રવર્તક: ।

અનસૂયા-ગર્ભ-રત્નમુ ઋધિ-વંશ-વિવર્ધન: ॥૫૪॥

(૨૩૪) દાતાત્રેય ભગવાનુ, (૨૩૫) યોગના સ્વામી, (૨૩૬) યોગમાર્ગના પ્રવર્તક, (૨૩૭) અનસૂયાના ગર્ભના રત્નસ્વરૂપ, (૨૩૮) ઋધિઓના વંશને વધારનાર ॥૫૪॥

ગુણ-ત્રય-વિભાગ-શા: ચતુર્વર્ગ-વિશારદ: ।

નારાયણો ધર્મસૂનુ: મૂર્તિ-પુણ્ય-યશસ્કર: ॥૫૫॥

(૨૩૯) સત્ત્વાદિ ત્રણ ગુણોના વિભાગને જાણનાર, (૨૪૦) ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ એ ચાર પુરુષાર્થોના જાણકાર, (૨૪૧) નારાયણ ભગવાનુ નાર એટલે જળ અને અયન આશ્રય છે જેમનું એવા. (૨૪૨) ધર્મના પુત્ર, (૨૪૩) મૂર્તિના પવિત્ર-યશને ફેલાવનાર ॥૫૫॥

સહસ્ર-કવચછેદી તપઃ-સારો નર-પ્રિય: ।

વિશ્વાનનદ-પ્રદ: કર્મ-સાક્ષી ભારત-પૂજિત: ॥૫૬॥

(૨૪૪) હજારો શાનુઓના કવચોને છેદનાર, (૨૪૫) તપો બલવાળા, (૨૪૬) નર-અર્જુન / જીવના પ્રિય, (૨૪૭) વિશ્વને આનન્દ આપનાર, (૨૪૮) કર્મોને જાણનાર-સાક્ષી, (૨૪૯) ભરતખંડના રાજીઓથી પૂજાયેલા. ॥૫૬॥

अनन्ताकृत-माणितम्यो बदरीस्थान-भूषणम् ।

जितकामो जितकोधो जितसज्जो जितेन्द्रियः ॥५७॥

(२५०) अभाष्ट विस्मयकारक महिमावाणा, (२५१) बदरिकाश्चम्
भूषण, (२५२) कामदेवना विजेता, (२५३) कोधने शतनारा, (२५४) सज्ज
विजेता, (२५५) ईन्द्रियोना विजेता ॥५७॥

उर्वशी-प्रभवः स्वर्ग-सुखदायी स्थितिप्रदः ।

अमानी मानदो गोप्ता भगवच्छाल्य-बोधकः ॥५८॥

(२५६) उर्वशी अप्सराना उत्पादक, (२५७) स्वर्ग (उर्वशीथी ईन्द्र) ने
सुख आपनार, (२५८) स्वर्गमां उर्वशीने स्थान आपनार, (२५९) अभिमान
रहित, (२६०) सर्वने मान आपनार, (२६१) सर्वलोकनुं रक्षण करनार, (२६२)
नारदपञ्चरात्र, भागवत आदि शास्त्रना बोधक ॥५८॥

श्रीमाद्बाहुद्वय-वन्धो हंसः श्रीः माया-वैभव-कारणम् ।

સુખ આપનાર, (૨૫૮) સ્વર્ગમાં ઉવશાન સ્થાન આપનાર, (૨૫૯) આત્મમાન
રહિત, (૨૬૦) સર્વને માન આપનાર, (૨૬૧) સર્વલોકનું રક્ષણ કરનાર, (૨૬૨)
નારદપદ્યરાત્ર, ભાગવત આદિ શારતના બોધક ॥૫૮॥

બ્રહ્માદિ-વન્દ્યો હંસ: શ્રી: માયા-વૈભવ-કારણમુ ।

વિવિધાનન્ત-સર્ગાત્મા વિશ્વ-પૂરણ-તત્પર: ॥૫૯॥

(૨૬૩) બ્રહ્મા વગેરે દેવોથી વનદન કરવા યોગ્ય, (૨૬૪) હંસસ્વરૂપ પ્રભુ,
(૨૬૫) લક્ષ્મીસ્વરૂપ, (૨૬૬) માયાના વૈભવના કારણરૂપ, (૨૬૭) જુદી-જુદી
અસંખ્ય સૃષ્ટિમાં જવાના સ્વભાવવાળા, (૨૬૮) સમસ્ત વિશ્વના પોષણ કરવામાં
સદાતૈયાર ॥૫૯॥

યજ્ઞ-જીવન-હેતુશ્વ યજ્ઞ-સ્વામીષ્ટ-બોધક: ।

નાના-સિદ્ધાન્ત-ગમ્યશ્વ સપ્ત-તાતુશ્વ ષડગુણા: ॥૬૦॥

(૨૬૯) યજ્ઞમાં અને દક્ષના જીવનમાં કારણ ભૂત, (૨૭૦) યજ્ઞના સ્વામી,
(૨૭૧) ઈષ્ટ વસ્તુના પ્રદર્શક, (૨૭૨) જુદા-જુદા અનેક સિદ્ધાન્તોવડે જ્ઞેય, (૨૭૩)
અજ્ઞાનાથોમ આદિ યજ્ઞના સાત વિભાગોનો વિસ્તાર કરનાર, (૨૭૪) ઐશ્વર્યાદિ ઈ
પ્રકારના ગુણોથી શોભતા ॥૬૦॥

(૨૭૧) ઈષ્વરસ્તુના પ્રદર્શક, (૨૭૨) જુદા-જુદા અનેક સિદ્ધાન્તોવડે ક્ષેત્ર, (૨૭૩)
અગ્નિષ્ટોમ આદિ યજના સાત વિભાગોનો વિસ્તાર કરનાર, (૨૭૪) એશ્વર્યાંદ્રભ
પ્રકારના ગુણોથી શોભતા ॥૬૦॥

પ્રતિ-સર્ગ-જગત્કર્તા નાના-લીલા-વિશારદ: ।

ધ્રુવપ્રિયો ધ્રુવસ્વામી ચિન્તિતાધિક-દાયક: ॥૬૧॥

(૨૭૫) દરેક સર્ગના આરમ્ભમાં જગત્ના રચનાર, (૨૭૬) જુદી-જુદી
સર્ગ, વિસર્ગ વગેરે લીલાઓના કર્તા, (૨૭૭) ધ્રુવજી જેને પ્રિય છે - ધ્રુવજીના દ્રોગ,
(૨૭૮) ધ્રુવજીના સ્વામી, (૨૭૯) વિચાર્ય કરતાં વિશેષનું દાન કરનાર ॥૬૧॥

દુર્લભાનન્ત-ફલદો દયા-નિધિરમિત્ર-હા ।

અજ્ઞસ્વામી કૃપાસારો વૈન્યો ભૂમિ-નિયામક: ॥૬૨॥

(૨૮૦) દેવોને દુર્લભ એવા અલૌકિક ફલને આપનાર, (૨૮૧) દ્વારા
ભદ્રાર, (૨૮૨) શત્રુઓનો વિનાશ કરનારા, (૨૮૩) અજ રાજીના નિયામક,

(२८४) કૃપાદૂપી સાર વસ્તુ જેમની પાસે છે તેવા, (२८५) વૈન્ય-પૃથુ રાજુ તૃપુ
પ્રભુ, (२८૬) પૃથ્વીના નિયામક ॥૬૨॥

ભૂમિ-દોષા પ્રજા-પ્રાણ-પાલનૈક-પરાયણા: ।

યશોદાતા શાનદાતા સર્વ-ધર્મ-પ્રદર્શક: ॥૬૩॥

(२८७) પૃથ્વીનું દોહન કરનારા, (२८૮) પ્રજાના પ્રાણોની રક્ષા કરવામાં
સદા તૈયાર, (२८૯) યશનું દાન કરનાર, (૨૯૦) શાન આપનાર, (૨૯૧) સર્વ
ધર્માનો ઉપદેશ કરનાર ॥૬૩॥

પુરર્જનો જગત્નિમિત્રં વિસર્ગાન્ત-પ્રદર્શક: ।

પ્રચેતસાં પતિશ્ચિત - ભક્તિહેતુ: જનાઈન: ॥૬૪॥

(૨૯૨) પુરર્જન-શરીરના જનક, (૨૯૩) જગતુના બન્ધુ, (૨૯૪)
વિસર્ગના અન્તાના પણ દર્શક, (૨૯૫) પ્રચેતાના સ્વામી, (૨૯૬) અલૌકિક ભક્તિના
કારણ, (૨૯૭) જનાઈન ॥૬૪॥

સ્મૃતિહેતુ-ભ્રઘભાવ-સાયુજ્યાદિ-પ્રદ: શુભ: ।

વિજયી

(૨૯૮) ભગવત્સ્મરણાથી થતા ભ્રઘભાવથી સાયુજ્ય વગેરે મુક્તિને
આપનાર, (૨૯૯) મજલ સ્વરૂપ, (૩૦૦) સર્વત્ર વિજય મેળવનાર.

पञ्चमस्कन्धनामानि

स्थान लीला

... ... स्थिति-लीलाभ्यः अच्युतो विजय-प्रदः ॥६५॥

(३०१) स्थिति नामनी त्रीज्ञ लीलाना सागर, (३०२) अच्युत - स्वरूपथी
यदित न थाय ऐवा, (३०३) भक्तोने विजय आपनार ॥६५॥

स्व-सामर्थ्य-प्रदो भक्त-कीर्तिहेतुः अधोक्षजः ।

प्रियव्रत - प्रियस्वामी स्वेच्छा - वाद - विशारदः ॥६६॥

(३०४) स्व = निःर्जनोने सामर्थ्य आपनार, (३०५) भक्तोनी कीर्तिमां
कारण, (३०६) स्वतःसिद्ध ज्ञानवाणा, (३०७) प्रियव्रत राजना प्रियस्वामी,
(३०८) स्व - ईरुच्छाथी ग्रक्टेला ब्रह्मवादमां अत्यन्त कुशण ॥६६॥

सज्जयगम्यः स्व-प्रकाशः सर्व-सज्ज-विवर्जितः ।

ईरुच्छायां च समर्यादः त्याग-मात्रोपलभमनः ॥६७॥

(३०८) સજીઓથી અગમ્ય પ્રભુ, (३१०) સ્વયમ્ભકાશ, (३११) જ્ઞાન
પ્રકારના સાંસારિક સજોને દૂર કરનાર / સર્વસજ્જથી રહિત, (३१૨) ત્યાગની
ઈચ્છાવાળા ભક્તોને મર્યાદાયુક્ત રાખનાર, (३૧૩) સર્વ વસ્તુના - સજના ત્યાગ
માત્રથી પ્રાપ્ત થતા ॥૬૭॥

અચિન્ત્ય-કાર્ય-કર્તા ચ તકર્ણગોચર-કાર્ય-કૃત ।

શૂજાર-રસ-મર્યાદા આગનીધ્ર-રસ-ભાજનમ્ભ ॥૬૮॥

(३१૪) અચિન્ત્ય કાર્યોના કરનાર, (३૧૫) અનુમાનમાં ન ઉત્તરે તેવાં
કાર્યોના કર્તા, (३૧૬) શૂજાર રસની મર્યાદારૂપ પ્રભુ, (३૧૭) આગનીધ્ર રાજના
રસના પાત્ર રૂપ ॥૬૮॥

નાભીષ-પૂરકः કર્મ-મર્યાદા-દર્શાનોત્સુકः ।

સર્વ-રૂપોઽજ્ઞત-તમો મર્યાદા-પુરુષોત્તમઃ ॥૬૯॥

(३૧૮) નાભિ રાજાની ઈચ્છાના પૂરક, (३૧૯) કર્મમાર્ગની મર્યાદા
દર્શાવવામાં ઉત્સુક, (૩૨૦) સર્વ સ્વરૂપ, (૩૨૧) અત્યન્ત અદ્ભુત, (૩૨૨) મર્યાદા
પુરુષોત્તમ (ऋષભદેવ) ॥૬૯॥

सर्वृपेषु सत्यात्मा कालसाक्षी शाश्वतः ।

मेरुदेवी-ब्रत-क्षतिभो भगलक्षणः ॥७०॥

(उ२३) ब्राह्मण वर्गेरे सर्वृपेषु मां सत्य स्वरूपे वसता, (उ२४) कालना साक्षी-नियामक, (उ२५) चन्द्रमा समान कान्तिवाणा, (उ२६) मेरुदेवीना पुंसपन वर्गेरे ब्रतना क्षतिभात्मा, (उ२७) ऋषभदेव प्रत्यु, (उ२८) उ प्रकारनां ऐश्वर्योना प्रदर्शक ॥७०॥

जगत्-सन्तर्पको भेद-रूपी देवेन्द्र-दर्प-हा ।

जयन्ती-पतिरत्यन्त-प्रमाणाशेष-लौकिकः ॥७१॥

(उ२९) जगतने तृप्ति करनार, जगतनुं सर्वथा तर्पणा करनार, (उ३०) भेद स्वरूप, (उ३१) ईन्द्रना गर्वने पश्च उतारनार, (उ३२) जयन्तीना पतिदेव, (उ३३) लौकिक प्रमाणोने सर्वथा ओणंगनार ॥७१॥

शतधा-न्यस्त-भूतात्मा शतानन्दो गुणप्रसूः ।

वैष्णवोत्पादनपरः सर्व-धर्मोपदेशः ॥७२॥

(उ३४) सो प्रकारनी पोताना आत्माने (पुत्रोना) देखोमां धारणा करनार, (उ३५) सो संभ्यावाणा पुत्रोथी आनन्द प्राप्त करनार, (उ३६) गुणोने जन्म आपनारा, (उ३७) वैष्णव-भक्त भरतने पेटा करनारा, (उ३८) सर्व धर्मोना उपदेशक ॥७२॥

ਪਰ-ਛਸ-ਕਿਧਾ-ਗਾਪਤਾ ਧਾਰ-ਚਥਾ-ਪ੍ਰਦਸ਼ਕ: ।

ਚਤੁਰ्थਾਸ਼ਮ-ਨਿ਷ੋਤਾ ਸਦਾਨਨਦ-ਸ਼ਾਰੀਰਵਾਨੁ ॥੭੩॥

(੩੩੮) ਪਰਮ ਛੰਸੋਨੀ ਕਿਧਾਨਾ ਸੰਰਕਕ, (੩੪੦) ਧੋਗਚਿਧਨਾ ਪ੍ਰਦਸ਼ਕ,
(੩੪੧) ਚਤੁਰਥ ਆਸ਼ਮਨਾ ਨਿ਷ੋਤਾ, (੩੪੨) ਸਦਾ ਆਨਨਦਮਥ ਸ਼ਾਰੀਰਵਾਣਾ ॥੭੩॥

ਪ੍ਰਦਰ්ਸਿਤਾਨ੍ਯ-ਧਰਮੰਸ਼ਚ ਭਰਤ-ਸਵਾਮ੍ਯਪਾਰ-ਫੁਤ੍ਰ ।

ਧਥਾਵਤ੍ਰ-ਕਰ्म-ਕਰਤਾ ਚ ਸਜ਼ਾਨਿ਷ਟ-ਪ੍ਰਦਸ਼ਕ: ॥੭੪॥

(੩੪੩) ਅਨ੍ਯ ਜਲਵੋਨੇ ਧਰਮ ਮਾਰਨਾ ਪ੍ਰਦਸ਼ਕ, (੩੪੪) ਭਰਤ ਰਾਜਨਾ ਪਾਲਕ,
(੩੪੫) ਆਪਾਰ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਨੇ ਛੇਦਨਾਰ, (੩੪੬) ਵੇਦਮਾਂ ਕਹੇਲਾਂ ਸਮ੍ਪੂਰਾ ਕਰਮਾਨਾ ਕਰਤਾ,
(੩੪੭) ਸਜ਼ਥੀ ਥਤਾ ਅਨਥਨਾ ਪ੍ਰਦਸ਼ਕ ॥੭੪॥

ਆਵਥਿਕ-ਪੁਨਰ्जਨਮ-ਕਰ्म-ਮਾਰਗ-ਪ੍ਰਦਸ਼ਕ: ।

ਧਨ-ਤੁਪ-ਮੂਗ: ਸ਼ਾਨਤ: ਸਹਿ਷ਣੁ: ਸਤਪਰਾਕਮ: ॥੭੫॥

(३८८) शुद्ध-प्राण-साक्षाता, (३८९) सदा आगमनप रारारपाणा॥७५॥

प्रदर्शितान्य-धर्मश्च भरत-स्वाम्यपार-कृत् ।

यथावत्-कर्म-कर्ता च सज्जानिष्ठ-प्रदर्शकः ॥७४॥

(३४३) अन्य ज्ञवोने धर्म मार्ग ना प्रदर्शक, (३४४) भरत राजा ना पालक,
(३४५) अपार संसार सागर ने छेदनार, (३४६) वेदमां कहेलां सभ्यूर्ण कर्मोना कर्ता,
(३४७) सज्जथी थता अनर्थ ना प्रदर्शक ॥७४॥

आवश्यक-पुनर्जन्म-कर्म-मार्ग-प्रदर्शकः ।

यज्ञ-सृप-मृगः शान्तः सहिष्णुः सत्पराक्रमः ॥७५॥

(३४८) जड़र थनारा पुनर्जन्म मां कारण भूत ऐवा कर्म मार्ग ना प्रदर्शक,
(३४९) यज्ञमां बलिदान भूत मृग जड़भरत, (३५०) शान्त स्वसृप भगवान्,
(३५१) सहन शील, (३५२) सत्य पराक्रमवाणा ॥७५॥

રહૂગણ-ગાત-શશ્ય રહૂગણ-વિમોચક: ।

ભવાટવી-તાત્વ-વક્તા બહિર્મુખ-હિતે રતઃ ॥૭૬॥

(૩૫૩) રહૂગણ રાજાને જ્ઞાન આપવાના ઉપાયને જાળાનાર, (૩૫૪)
રહૂગણ રાજાને મુક્ત કરનાર, (૩૫૫) સંસાર-વનના તાત્વના વક્તા, (૩૫૬)
બહિર્મુખ જીવોના હિતમાં સદા તૈયાર ॥૭૬॥

ગય-સ્વામી સ્થાન-વંશ-કર્તા સ્થાન-વિભેદ-કૃત ।

પુરુષાવયવો ભૂમિ - વિશેષ-વિનિરૂપક: ॥૭૭॥

(૩૫૭) 'ગય' નામના રાજાના સ્વામી, (૩૫૮) ધર્મની સ્થિતિમાટે વંશના
કર્તા, (૩૫૯) સ્થાન - પ્રયત્રત - વંશની જુદી - જુદી શાખાઓ કરનાર, (૩૬૦)
વિરાદ્ધ સ્વરૂપ, (૩૬૧) ભૂમિનું વિશેષ રીતે નિરૂપણ કરનાર ॥૭૭॥૩

જમ્બૂ-દીપ-પતિ: મેરુ-નાભિ-પદ્મરુહાશ્રય: ।

નાના-વિભૂતિ-લીલાદ્યો ગર્જોપતિ-નિદાનકૃત ॥૭૮॥

(૩૬૨) જમ્બૂદીપના સ્વામી, (૩૬૩) ઈલા વર્ષના મધ્ય ભાગના પ્રદેશમાં
કમલની માફક પ્રાદુર્ભૂત થયેલ મેરુરૂપ, (૩૬૪) વિવિધ લીલાઓથી પરિપૂર્ણ, (૩૬૫)
ગર્જા નદીના ઉત્પત્તિ સ્થાનને કરનાર ॥૭૮॥

ગજા-માહાત્મ્ય-હેતુશ્ચ ગજા-રૂપોડતિ-ગૂઢ-કૃત ।

વૈકુણ્ઠ-દેહ-હેત્વમબુ-જન્મ-કૃત સર્વ-પાવન: ॥૭૯॥

(૩૬૬) ગજાજીની મહિમામાં કારણ, (૩૬૭) ગજાજ સ્વરૂપ, (૩૬૮)

ગુપ્ત પાપોના વિનાશક, (૩૬૯) વૈકુણ્ઠલોકની પ્રાપ્તિને યોગ્ય થતા દેહની યોગ્યતામાં
કારણાભૂત ગજાજલને પેદા કરનાર, (૩૭૦) સર્વને સમાનતાથી પવિત્ર કરનાર ॥૭૯॥

શિવસ્વામી શિવોપાસ્યો ગૂઢ: સર્વાર્થાત્મક: ।

સ્થાન-રક્ષાર્થ-મતસ્યાદિ-રૂપ: સર્વેક-પૂજિત: ॥૮૦॥

(૩૭૧) શિવજીના સ્વામી, (૩૭૨) શિવજીના ઉપાસ્ય, (૩૭૩)

ગુપ્તસ્વરૂપ પ્રભુ, (૩૭૪) સર્વાર્થા પ્રભુસ્વરૂપ, (૩૭૫) સ્થાન, ખાડ, દીપ વગેરેના
રક્ષણ માટે મતસ્ય વગેરે સ્વરૂપના ધારણ કરનાર, (૩૭૬) સર્વ ભક્તજનોથી પૂજાતા ॥૮૦॥

ઉપાસ્ય-નાના-રૂપાત્મા જ્યોતિરાં ગતિષ્ઠ ।

उपास्य-नाना-उपात्मा ज्योतिरुपो गतिप्रदः ।
सूर्यनारायणो वेद-कान्तिरुजवल-वेष-धृक् ॥८१॥

(उ७७) उपासनाने योग्य अनक अवतारो धरनार, (उ७८) ज्योति-सूर्य स्वरूप, (उ७९) उत्तर अने दक्षिणा अयननी गति प्रभाषे फलने आपनार, (उ८०) सूर्यनारायण, (उ८१) ऋग्, यजुः, साम वेदोरुप कान्तिवाणा, (उ८२) प्रकाशक स्वरूपने धारणा करनार ॥८१॥

हंसोऽन्तरिक्ष-गमनः सर्व-प्रसव-कारणम् ।
आनन्द-कर्ता वसुदो बुधो वाङ्पतिरुजजवलः ॥८२॥

(उ८३) हंस, (उ८४) अन्तरिक्ष - आकाशमां गमन करनार, (उ८५) वर्षप्राणीमात्रने प्रेरनार, (उ८६) आनन्द आपनार - चन्द्र (सोम), (उ८७) खान्यने आपनार मज्जण, (उ८८) बुध, (उ८९) गुरु, (उ९०) शुक् ॥८२॥

कालात्मा कालकालश्च कालरुद्धेद्धुतामः ।
शिशुमारः सर्वमूर्तिः आधिदेविक-उप-धृक् ॥८३॥

- ધાન્યને આપનાર મજબુત, (૩૮૮) બુધ, (૩૮૯) ગુરુ, (૩૯૦) શુકુ ॥૮૩॥

કાલાત્મા કાલકાલશચ કાલછેદફૂહુતામઃ ।

શિશુમારઃ સર્વમૂર્તિઃ આધિદૈવિક-રૂપ-ધૂર્મ ॥૮૪॥

(૩૯૧) કાલ જેવા સ્વરૂપવાળા શાની, (૩૯૨) કાલના કાલરૂપ રાહુનૃ,
રૂપ, (૩૯૩) 'કાલ' એટલે રાહુનો છેદ કરી કેતુ નામનો ગ્રહ કરનાર પ્રભુ, (૩૯૪)
ઉત્તમ-શિશુમાર ચકરૂપ, (૩૯૫) શિશુમાર, (૩૯૬) સર્વ એટલે કે ધર્મ, ધર્માલ
વગેરે સ્વરૂપી પ્રભુ, (૩૯૭) આધિદૈવિક રૂપને ધરનાર ॥૮૪॥

અનાનત-સુખ-ભોગાઢયો વિવરે શર્ય-ભાજનમ્ભ ।

સંકર્ષણાં હેત્યપતિઃ સર્વધારો બૃહદ્વાપુઃ ॥૮૫॥

(૩૮૮) સમ્પૂર્ણસુખના ભોગથી સમૃદ્ધ, (૩૯૯) અતલ વગેરે સાત
પાતાલોના એશ્વર્યના આશ્રય, (૪૦૦) સંક્રષ્ણ, (૪૦૧) દૈત્યના સ્વામી, (૪૦૨)
સર્વના આશ્રય, (૪૦૩) મોટા દેહવાળા ॥૮૪॥

અનાત-નરકચ્છેદી સમૃતિ-માત્રાર્તિ-નાશનઃ ।
સર્વાનુગ્રહ-કર્તા ચ

(૪૦૪) અસંખ્ય નરકની યાતનાઓના વિનાશક, (૪૦૫) સ્મરણ થવા
માત્રથી જ પીડાઓના હરનાર, (૪૦૬) સર્વની ઉપર સમાનતાથી અનુગ્રહ કરનાર.

ધ્યાસકંધનામાનિ

પોષણ (પણ્ઠ) લીલા

ધાર્ષકનંધનામાન

પોધણ (પુષ्टિ) લીલા

.... મર્યાદા-ભિન્ન-શાસ્ત્રહૃતુ ॥૮૫॥

(૪૦૭) મર્યાદાથી જુદાં શાસ્ત્રોનાં રચનાર ॥૮૫॥

કાલાન્તક-ભયરછે હી નામ-સામર્થ્ય-રૂપ-ધૂકુ ।

ઉદ્ધારાનર્થ-ગોપ્તાત્મા નામાદિ-પ્રેરકોત્તમ: ॥૮૬॥

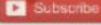
(૪૦૮) યમ અને મૃત્યુ ના ભયને છેદનાર, (૪૦૯) સર્વ પાપોના દૂર
કરવરૂપ નામોની શક્તિને ધરનારા, (૪૧૦) સંસારથી મુક્ત થવાને અયોધ્ય જીવોના
પણ પાલક, (૪૧૧) સાધનોમાં શ્રેષ્ઠ એવા નામસમરણ સાધનોના (ઉત્તમ પ્રેરક) ॥૮૬॥

અજામિલ-મહાદુષ-મોચકોડધ-વિમોચક: ।

ધર્મવક્તા-ડક્કિલષ્ટ-વક્તા વિષ્ણુ-ધર્મ-સ્વરૂપ-ધૂકુ ॥૮૭॥

(૪૧૨) મહાદુષ અજામિલને પાપથી છોડાવનાર, (૪૧૩) અજામિલ

અની અજારા પાપમાંથી અચાવનાર (૪૧૪) ધર્મના વક્તા (૪૧૫) શાસ્ત્ર વિહિત

धर्मवक्ता-डिलिष्ट-वक्ता विष्णु-धर्म-स्वरूप-धृति ॥८७॥

(४१२) महादुष्ट अज्ञाभिलने पापथी छोडावनार, (४१३) अज्ञाभिल
स्त्री सञ्जरूप पापमांथी बचावनार, (४१४) धर्मना वक्ता, (४१५) शास्त्र विहि
सरल धर्मना वक्ता, (४१६) वैष्णवधर्मरूपी धनवाणा भक्तोमां स्वरूपने धार
करनार ॥८७॥

सन्मार्ग-प्रेरको धर्ता त्यागहेतुः अधोक्षणः ।

वैकुण्ठपुर-नेता च दास-संवृद्धि-कारकः ॥८८॥

(४१७) नामस्मरणरूप सन्मार्गना प्रेरक, (४१८) भक्तोने धारणा करन्
(४१९) विषयना त्यागमां हेतुरूप, (४२०) स्वतन्त्र ज्ञानवान्, (४२१) वैकुण्ठप
नायक, (४२२) निः जनोनी सर्वविध वृद्धि करनार ॥८८॥

दक्ष-प्रसाद-कृद्-हंस-गुह्या-स्तुति-विभावनः ।

स्वाभिप्राय-प्रवक्ता च मुक्तज्ञव-प्रसूति-कृत् ॥८६॥

(४२३) दक्षना उपर अनुग्रह करनार, (४२४) हंसउप परमात्मा सभ्यन्वी
गुह्यस्तुतिमां प्रेरक, (४२५) पोताना अभिप्रायने यथार्थ कहेनार, (४२६) मुक्तप्रायः
ज्ञवोनो जन्म करनार ॥८६॥

नारद-प्रेरणात्मा च हर्यश्च-ब्रह्म-भावनः ।

सुभलाश्च-हितो गूढ-वाक्यार्थ-शापन-कामः ॥८७॥

(४२७) नारदज्ञनी प्रेरणामां चित्तवाणा, (४२८) हर्यश्चोने ब्रह्मभाव
पेदा करनार, (४२९) सुभलाश्चोना हितकारक, (४३०) नारदज्ञना फूट प्रश्नोत्तरने
ज्ञाववामां समर्थ ॥८७॥

गूढार्थ-शापनः सर्व-मोक्षानन्द-प्रतिष्ठितः ।

पुष्टि-प्ररोह-हेतुश्च दासैक-शात-हृदयतः ॥८९॥

(४३१) गूढ अर्थने ज्ञावनार, (४३२) सर्व हर्यश वर्गोत्तमा मोक्षधी

(४३१) ગ્રૂપ અર્થને જાણાવનાર, (४३૨) સવ હૃદયનું વળતુના માલાથા
ન્યારદિશને આનન્દના સ્થાપક, (४३૩) પુષ્ટિમાળાય સુષ્ટિમાં કારણ, (४३૪) કેવલ
ભક્તો જ જેના કદમ્બના અભિપ્રાયને જીણો છે તેવા ॥૮૧॥

શાન્તિકર્તા સુહિતહૃતુ સ્ત્રીપ્રસૂ: સર્વકામધૂક ।

પુષ્ટિ-વંશ-પ્રણોતા ચ વિશ્વરૂપેષ્ટ-દેવતા ॥૮૨॥

(४३५) દ્વારા મનની શાન્તિ કરનાર, (४३૬) સુહિતને કરનાર, (४३૭)
સ્ત્રીઓની પ્રસૂતિ કરનાર, (४३૮) સર્વની કામનાઓને પૂરનાર, (४૩૯) અનુગ્રહથી
દલાવંશના કર્તા, (૪૪૦) વિશ્વરૂપ ત્વાયાના પુત્રના ઈષ્ટદેવતા-નારાયણરૂપ ॥૮૨॥

કવચાત્મા પાલનાત્મા ચ વર્મોપચિતિ-કારણમુ ।

વિશ્વરૂપ-શિરરથેદી ત્વાષ્ટ્ર-યજ્ઞ-વિનાશક: ॥ ૮૩॥

(૪૪૧) નારાયણ કવચ રૂપ, (૪૪૨) પાલક આત્માવાળા, (૪૪૩)
કવચના ઉપયુક્તા કારણ, (૪૪૪) વિશ્વરૂપના શિરનો છેદ કરનાર, (૪૪૫)
ત્વાયાના યજ્ઞનો નાશ કરનાર ॥૮૩॥

વૃત્રસ્વામી વૃત્રગમ્યો વૃત્ર-પ્રત-પરાયણ: ।

વૃત્રકીર્તિ: વૃત્રમોક્ષો મધવત્તુ-પ્રાણ-રક્ષાક: ॥૮૪॥

(૪૪૬) વૃત્રાસુરના સ્વામી, (૪૪૭) વૃત્રાસુરને શરદ્ધા ગમન યોગ્ય,
(૪૪૮) વૃત્રાસુરની પ્રતપૂર્તિમાટે ગમન કરનાર, (૪૪૯) વૃત્રાસુરની પ્રતિદિનાં
કારણ, (૪૫૦) વૃત્રાસુરને મોક્ષ આપનાર, (૪૫૧) ઈન્દ્રના પ્રાણોના સંરક્ષક ॥૮૪॥

अश्वमेध - हविभौक्ता देवेन्द्राभीव - नाशकः ।

संसार-मोक्षकश्चित्-केतु-बोधन-तत्परः ॥८५॥

(४५२) अश्वमेधना होमेलाद्रव्यना भोक्ता, (४५३) ईन्द्रनी ब्रह्माहत्याना
विनाशक, (४५४) संसारथी मुक्त करनार, (४५५) चित्रकेतु राज्ञने बोध करवामां
तत्पर श्रीकृष्ण ॥८५॥

मन्त्रसिद्धिः सिद्धिहेतुः सुसिद्धि-फल-दायकः ।

महादेव-तिरस्कर्ता भक्तयै पूर्वार्थ-नाशकः ॥८६॥

(४५६) मन्त्रोनी सिद्धिमां कारण, (४५७) सिद्धि प्राप्तिमां हेतुस्वरूप,
(४५८) सारी सिद्धिनी प्राप्तिरूप फलने आपनारा, (४५९) महादेवज्ञनो तिरस्कार
करनारा, (४६०) भक्तिनी प्राप्ति थवा माटे पूर्वनी सम्पत्तिना विनाशक ॥८६॥

देव-ब्राह्मण-विद्वेष-वैमुख्य-शापकः शिवः ।

आदित्यो हैत्याराजश्च महत्पतिरचितन्त्यकृत् ॥८७॥

(४६१) देव अने ब्राह्मणो ना द्वेषथी भगवद्विमुखताना प्रदर्शक, (४६२)
परम मञ्जणस्वरूप, (४६३) आदित्य, (४६४) हैत्योना स्वाभी, हैत्योमां प्रह्लाद
स्वरूपेशोभता, (४६५) वायुना स्वाभी, (४६६) आश्र्वज्ञनक कार्योना कर्ता ॥८७॥

મરुતां ભેદકः ત્રાતા પ્રતાત્મા પુત્રપ્રસૂતિહૃત્ર ।

(૪૬૭) વાયુના રૂપ ભેદ કરનાર, (૪૬૮) રક્ષણ કરનાર, (૪૬૯)
પુંસવન પ્રતિ સ્વરૂપી, (૪૭૦) પ્રતથી પુત્રપ્રસૂતિને કરનાર.

સખમસ્કન્ધનામાનિ

ઉતિ લીલા

કર્માત્મા વાસનાત્મા ચ ઉતિ-લીલા-પરાયણઃ ॥૮૮॥

(૪૭૧) કર્મ સ્વરૂપી, (૪૭૨) પૂર્વનાં કર્માની વાસના સ્વરૂપી, (૪૭૩)

ઉતિ = કર્મવાસનાના વિસ્તારક ॥૮૮॥

સમદૈત્યસુર: સ્વાત્મા વૈષમ્યજ્ઞાનસંશ્રય: ।

દેહાદ્યુપાધિરહિત: સર્વજ્ઞઃ સર્વહેતુવિદ् ॥૮૯॥

(૪૭૪) દેવો અને દેત્યો માં સમાન, (૪૭૫) સર્વના આત્મા, (૪૭૬)
સમ-વિષમ જ્ઞાનના આશ્રય, (૪૭૭) દેહ વગેરેની ઉપાધિથી રહિત, (૪૭૮) સર્વને
આશાનાર, (૪૭૯) સર્વ હેતુઓને જ્ઞાનાર ॥૮૯॥

બ્રહ્મવાકુ-સ્થાપન-પર: સ્વ-જન્માવધિ-કાર્ય-કૃતુ ।

સદસદુ-વાસના-હેતુ: ત્રિસત્યો ભક્તમોચક: ॥૧૦૦॥

(૪૮૦) બ્રાહ્મણોની વાણીના સ્થાપનમાં તત્પર, (૪૮૧) પોતાના જન્મનું
અવધિ (અન્ત) સુધી કાર્યને કરનાર, (૪૮૨) સદ્ગ-અસદ્ગ વાસનાઓના કરણ,
(૪૮૩) ગ્રાણ અવતારોથી બ્રાહ્મણોનાં વચનના સત્યકર્તા, (૪૮૪) ભક્તોને વૈકુણ્ણના
પદથી છોડાવનાર ॥૧૦૦॥

હિરણ્યકશિપુ-દ્વેષી પ્રવિષ્ટાત્માતિ-ભીષણઃ ।

શાન્તિ-જ્ઞાનાદિ-હેતુશ્ર પ્રહૂલાદોત્પત્તિ-કારણમ્ભુ ॥૧૦૧॥

(૪૮૫) હિરણ્યકશિપુના દ્વેષના વિષય, (૪૮૬) પોતાના આત્માને સર્વમાં
પ્રવેશાવનાર, (૪૮૭) હિરણ્યકશિપુને ડરાવનાર, (૪૮૮) શોકની શાન્તિમાટે
હિરણ્યકશિપુએ કહેલ જ્ઞાનમાં કારણ, (૪૮૯) પ્રહૂલાદની ઉત્પત્તિમાં કારણ ॥૧૦૧॥

દૈત્ય-સિદ્ધાન્ત-સદ્ગવકતા તપ:સાર ઉદારધી: ।

હરકૃપાશપુજાઉદ્ઘાતા ।

દૈત્ય-સિદ્ધાન્ત-સદ્ગવકતા તપઃસાર ઉદારધી: ।

દૈત્ય-હેતુ-પ્રકટનો ભક્તિ-ચિહ્ન-પ્રકાશક: ॥૧૦૨॥

(૪૮૦) પ્રધ્લાદજી દ્વારા દૈત્યોમાં શુદ્ધ સિદ્ધાન્ત કહેનાર, (૪૮૧) ભજનદ્વારી
તપના સાર, (૪૮૨) પ્રધ્લાદજીની નિર્મલબુદ્ધિના સ્વરૂપવાળા, (૪૮૩) દૈત્યના
હેતુને પ્રકટ કરનાર, (૪૮૪) ભક્તિનાં લક્ષણોના પ્રકાશ કરનાર ॥૧૦૨॥

સદ્ગ્રાધ-હેતુ: સદ્ગ્રાધ-વાસનાત્મા નિરાનતર: ।

નેષ્ઠુર્યસીમા પ્રધ્લાદ-વત્સલ: સજં-દોષ-હા ॥૧૦૩॥

(૪૮૫) સત્ત્વ=પ્રધ્લાદમાં દૈત્યને દ્વેષ પેદા કરવામાં કારણ, (૪૮૬) જીવને
સદ્ગ્રાધ એ જ ભગવત્પ્રાપ્તિમાં અન્તારાય છે. (૪૮૭) દૈત્યોથી સર્વથા જુદા, (૪૮૮)
નિર્દ્યતાની અવધિ, (૪૮૯) પ્રધ્લાદ વત્સલ, પ્રધ્લાદ જેવા વત્સનો સ્વીકાર કરનાર
(૫૦૦) સજદોષને હરનાર ॥૧૦૩॥

સદ્ગુર્ખ-હતુ: સદ્ગુર્ખ-વાસનાતમા નિરન્તર: ।

નૈષુર્યસીમા પ્રથ્મલાદ-વત્સલ: સજ-દોષ-હા ॥૧૦૩॥

(૪૮૫) સત=પ્રથ્મલાદમાં હેત્યને દ્વેષ પેદા કરવામાં કારણ, (૪૮૬) જીવને સદ્ગુર્ખ એ જ ભગવત્પ્રાપ્તિમાં અન્તરાય છે. (૪૮૭) હેત્યોથી સર્વથા જુદા, (૪૮૮) નિર્દ્યતાની અવધિ, (૪૮૯) પ્રથ્મલાદ વત્સલ, પ્રથ્મલાદ જેવા વત્સનો સ્વીકાર કરનાર, (૫૦૦) સજદોષને હરનાર ॥૧૦૩॥

મહાનુભાવ: સાકાર: સર્વાકાર: પ્રમાણભૂ: ।

સ્તમ્ભ-પ્રસૂતિર્દ-નૃહરિ: નૃસિંહો ભીમવિકભ: ॥૧૦૪॥

(૫૦૧) અત્યન્ત પ્રભાવશાળી, (૫૦૨) સાકાર મૂર્તિમાન, (૫૦૩) સર્વ સ્વરૂપવાળા, (૫૦૪) પ્રથ્મલાદજીના વાક્યમાં ભયને હરણ કરનારા પ્રભુ, (૫૦૭) નરસિંહ, (૫૦૮) ભયફુર પરાક્રમવાળા ॥૧૦૪॥

વિકટાસ્યો લલાજિજહુવો નખશસ્ત્રો જવોતકટ: ।

હિરણ્યકશિપુચ્છેદી ઝૂર-હેત્ય-નિવારક: ॥૧૦૫॥

(५०८) विकराल मुखवाणा, (५१०) लणी रहेल जिह्वावाणा, (५११)
नभउपी आयुधवाणा, (५१२) असह्य वेगवाणा, (५१३) हिराक्षकशिपुने चीरी
नामनारा, (५१४) शुरू देत्योनो नाश करनार ॥१०५॥

सिंहासनस्थः कोधात्मा लक्ष्मी-भय-विवर्धनः ।

ब्रह्माधत्यन्त-भयभूः अपूर्वचिन्त्य-३५-४२ ॥१०६॥

(५१५) सिंहासन उपर बिराजता, (५१६) कोधथी परिपूर्ण, (५१७)
लक्ष्मीज्ञा भयने वधारनार, (५१८) ब्रह्मा वगेरेन अत्यन्त भय पेटा करनार,
(५१९) अपूर्व-आश्र्वर्यज्ञनक ३५ धरनार ॥१०६॥

भक्तैक-शान्त-हृदयो भक्तस्तुत्यः स्तुतिप्रियः ।

भक्ताङ्ग-लेहनोद्घूत-कोध-पुञ्जः प्रशान्तधीः ॥१०७॥

(५२०) केवण भक्तने माटे ज शान्त हृदयवाणा, (५२१) भक्तथी स्तुति
कर्येला, (५२२) स्तुतिप्रिय, (५२३) भक्तना अङ्गने चाटवाथी दूर थयेला कोध-

કુર્યાણા, (૫૨૨) સ્તુતાત્મક, (૫૨૩) પ્રશ્નાની પ્રશ્નાની બુદ્ધિસ્વરૂપ ॥૧૦૭॥
પુન્જ્યાણા, (૫૨૪) પ્રદ્લાદજીની પ્રશ્નાની બુદ્ધિસ્વરૂપ ॥૧૦૭॥

સ્મृતિ-માગ-ભય-ગાતા બ્રહ્મ-બુદ્ધિ-પ્રદાયક: ।

ગોરૂપ-ધાર્યભૂત-પા: શિવ-ક્રીતિ-વિવર્ધન: ॥૧૦૮॥

(૫૨૫) સ્મરણ માત્રથી સંક્રટ હરનાર, (૫૨૬) બ્રહ્મજીને બુદ્ધિનું દાન
કરનાર, (૫૨૭) ગાયના સ્વરૂપને ધરનાર, (૫૨૮) અભૂતનું પાન કરનારા, (૫૨૯)
શિવજીની ક્રીતિને વધારનાર ॥૧૦૮॥

ધર્માત્મા સર્વકર્માત્મા વિશેષાત્મા-શ્રમ-પ્રભુ: ।

સંસાર-મળ-સ્વોદ્ધર્તા સન્માગાંખિલ-તત્ત્વ-વાક્ ॥૧૦૯॥

(૫૩૦) ધર્મસ્વરૂપ, (૫૩૧) સર્વવણોના કર્મના બોધકસ્વરૂપ, (૫૩૨)
વિશેષધર્મસ્વરૂપ, (૫૩૩) આશ્રમોના સ્વામી, (૫૩૪) સંસારમાં મળન ભક્તોના
ઉદ્ઘાર કરનારા, (૫૩૫) સન્માગાંની અખિલ તત્ત્વવાણી ॥૧૦૯॥

આચારાત્મા સદાચાર:

(૫૩૬) આચાર - જ્ઞાનસ્વરૂપ આત્મા, (૫૩૭) સદાચારસ્વરૂપ.

અષ્ટમસ્કન્ધનામાનિ

મન્વન્તર લીલા

... મન્વન્તર-વિભાવનઃ ।

સમૃત્યાદશોધાશુભ-હરો ગજેન્દ્ર-સમૃતિ-કારણમ્ભ ॥૧૧૦॥

(પ૪૮) મન્વન્તરોના કરનાર, (પ૪૯) સ્મરણ માગથી સર્વ અગુણ
હર્તા, (પ૪૦) ગજેન્દ્રને શરણો જવાના - શાનમાં હેતુરૂપ પ્રભુ ॥૧૧૦॥

જાતિ-સ્મરણ-હેત્વેક-પૂજા-ભક્તિ-સ્વરૂપ-દઃ ।

યજ્ઞો ભયાનુ મનુત્રાતા વિભુ: બ્રહ્મ-પ્રતાશ્રય: ॥૧૧૧॥

(પ૪૧) પૂર્વજાતિના સ્મરણમાં કારણભૂત પૂજા અને ભક્તિ વડે સ્વરૂપનુ
દાન કરનાર, (પ૪૨) યજ્ઞસ્વરૂપ, (પ૪૩) ભયથી મનુના સંરક્ષક, (પ૪૪) સર્વસમર્થ
ઈશ્વર, (પ૪૫) બ્રહ્મચારીઓના આશ્રય ॥૧૧૧॥

સત્યસેનો દુષ્ટધાતી હરિગ્રજ-વિભોયક: ।

વૈકુણ્ઠો લોકકર્તા ચ અજિતોઽમૃત-કારણમ્ભ ॥૧૧૨॥

(પ૪૬) સત્યવાદીઓની સેનાવાળા, (પ૪૭) દુષ્ટોનો વધ કરનાર, (પ૪૮)
હરિસ્મરણથી કલેશને હરનાર, (પ૪૯) ગજેન્દ્રને છોડાવનાર, (પ૪૧૦) વૈકુણ્ઠ-
વિકુણ્ઠના પુત્ર, (પ૪૧૧) વૈકુણ્ઠલોકના કર્તા, (પ૪૧૨) અજિત-અજેય, (પ૪૧૩)
અમૃતાની ઉત્પત્તિમાં કારણ ॥૧૧૨॥

अनुवाद असाध्यता-उत्तरार्थ-प्रकाश
उकुकमो भूमिहर्ता सार्वभौमो बलिप्रियः ।
विभुः सर्वहितैकात्मा विष्वक्सेनः शिवप्रियः ॥११३॥
(५५४) विस्तीर्णकमण्डवाणा, (५५५) बलिराज्ञ पासेथी पृथ्वीने उरनार,
(५५६) सर्वना अधिपति, (५५७) बलिना प्रिय, (५५८) विभु-व्यापक, (५५९)
सर्व माणीना हितमां चितवाणा, (५६०) सर्वत्र व्यापक सेनावाणा, (५६१)
शिवज्ञने प्रिय ॥११३॥

धर्मसेतुः लोकधृतिः सुधामान्तर-पालकः ।
उपहर्ता-योगपतिः बृहद्भानुः कियापतिः ॥११४॥
(५६२) धर्मभर्यादाना स्थापक, (५६३) ऋषे लोकने धारणा करनार,
(५६४) सुधामा नामना बारमा मनुना पालक, (५६५) सर्वने सुख आपनार
योगपति, (५६६) मोटां किरणवाणा, (५६७) पञ्चकियाना स्वामी ॥११४॥

चतुर्दश-प्रभाणात्मा धर्मो मन्वादि-भोधकः ।
लक्ष्मी-भोगैक-निलयः देव-मन्त्र-प्रदायकः ॥११५॥

(૫૬૮) ચૌદ મનુસ્વરૂપ-અવતાર ધર્તી આત્મા, (૫૬૯) ધર્મ સ્વરૂપ,
(૫૭૦) મનુ વગેરેને માલાત્મ્યના પ્રદર્શક, (૫૭૧) લક્ષ્મીના ભોગના એક સ્થાનરૂપ,
(૫૭) દેવોને અમૃત ઉત્પન્ન કરવામાં સલાહ આપનાર ॥૧૧૫॥

દૈત્ય-વ્યામોહકઃ સાક્ષાદ્-ગરુડ-સ્કન્ધ-સંશ્રયઃ ।

લીલા-મન્દર-ધારી ચ દૈત્ય-વાસુકિ-પૂજિતઃ ॥૧૧૬॥

(૫૭૩) દૈત્યોને મોહ પેદા કરનાર, (૫૭૪) સાક્ષાદ્ ગરુડજીના સ્કન્ધ ઉપર
સ્થિતિ કરનારા, (૫૭૫) લીલાથી મન્દરાચળને ધરનાર, (૫૭૬) દૈત્યોના સામર્થ્યને દૂર
કરવા વાસુકિથી પૂજાયેલા ॥૧૧૬॥

સમુદ્રો-મન્થનાયતા: વિઘ્ન-કર્તા સ્વવાક્યકૃત ।

આદિકૂર્મઃ પવિત્રાત્મા મન્દરા-ધર્ષણોત્સુકઃ ॥૧૧૭॥

(૫૭૭) સમુદ્રનું મથન કરવામાં ઉદ્ઘોગી, (૫૭૮) વિઘ્નને કરનાર, (૫૭૯)
પોતાનાં વાક્યોના કર્તા, (૫૮૦) આદિકૂર્મનું રૂપ ધરનારા, (૫૮૧) પવિત્ર દેહધારી
કૂર્મપ્રભુ, (૫૮૨) મન્દરપર્વતથી થતા ધર્ષણને ઉત્સાહથી ધારણ કરવામાં ઉત્સુક
॥૧૧૭॥

શાસેજદભિવા-વીચિ: કલ્પાન્તાવધિ-કાર્યકૃત ।

ચતુર્દશ-મહા-રત્નો લક્ષ્મી-સૌભાગ્ય-વર્ધન: ॥૧૧૮॥

(૪૮૩) શાસોથી ચલિત યતા સમુદ્રજલમાં તરજોને પેદા કરનાર, (૪૮૪)
કુલના અન્ત સુધી કાર્ય કરનાર, (૪૮૫) ચૌદ મહારત્નોને પેદા કરનાર, (૪૮૬)
લક્ષ્મીજીનું સૌભાગ્ય વધારનાર ॥૧૧૮॥

ધન્વન્તરિ: સુધાહસ્તો યજા-ભોકતાર્તિ-નાશન: ।

આયુર્વેદ-પ્રણોતા ચ દેવ દૈત્યાભિલાર્યિત: ॥૧૧૯॥

(૪૮૭) ધન્તરિ રૂપ પ્રભુ, (૪૮૮) હસ્તમાં અમૃતકળશને ધરનાર,
(૪૮૯) યજને ભોગવનાર, (૪૯૦) આર્તિ, માનસી પીડાના વિનાશક, (૪૯૧)
આયુર્વેદના રચનાર, (૪૯૨) સર્વ દેવ-દૈત્યોથી પૂજાયેલા ॥૧૧૯॥

બુદ્ધિ-વ્યામોહકો દેવ-કાર્ય-સાધન-તત્પર: ।

સત્ત્રીરૂપો માયયા વક્તા દૈત્યાન્ત:કારણપ્રિય: ॥૧૨૦॥

(૪૯૩) દૈત્યોની બુદ્ધિમાં મોહ પેદા કરનાર, (૪૯૪) દેવોને અમૃતપાન
કરાવવારૂપ કાર્યની સિદ્ધિમાં તત્પર, (૪૯૫) મોહિનીરૂપ પ્રભુ, (૪૯૬) માયાવડે
ભોલનાર, (૪૯૭) દૈત્યોના અન્ત:કરણમાં પ્રિય લાગતા ॥૧૨૦॥

पायितामृत-देवांशो युद्ध-हेतु-समृति-प्रदः ।

सुमालि-मालिवध-कृत् माल्यवत्-प्राण-हारकः ॥१२१॥

(५८८) अमृतउपदेवांशनुं देवोने पान करावनार, (५८९) युद्धनाहेतु
दशक्तिने आपनार, (६००) सुमाली अने माली नामना देत्यना विनाश
०१) माल्यवानना प्राणना हरनार ॥१२१॥

कालनेभि-शिरच्छेदी देत्य-यज्ञ-विनाशकः ।

ईन्द्र-सामर्थ्य-दाता च देत्य-शेष-स्थिति-प्रियः ॥१२२॥

(६०२) कालनेभिना भस्तकने छेदनारा, (६०३) देत्य-बलिना यज्ञ-
वेना करनार, (६०४) ईन्द्रने देत्यविनाश माटे शक्ति आपनार, (६०५) (युद्धम्)
येला देत्यनी स्थितिनी प्रियतावाणा ॥१२२॥

शिव-व्यामोहको मायी भृगु-मन्त्र-स्वशक्तिदः ।

बलि-शूवन-कर्त्तव्य स्वर्गहेतुः व्रतार्चितः ॥१२३॥

(६०६) शूवन-कर्त्तव्य स्वर्गहेतुः व्रतार्चितः ॥१२३॥

(६०६) शक्तरने व्यामोह पेटा करनार, (६०७) मायापा, (६०८) गुड़,
मन्त्रमां पोतानी शक्ति आपनार, (६०९) बलिराजने ज्ञवन आपनार, (६१०)
स्वर्गना करण्डुप, (६११) व्रतवडे आराधन करायेला ॥१२३॥

आदित्यानन्द-कर्ता च कश्यपादिति-सम्भवः ।

उपेन्द्रधृन्द्रावरजो वामन-ब्रह्मदुप-धूक् ॥१२४॥

(६१२) अदिति माताने आनन्द आपनार, (६१३) कश्यप अने अदिति
नानिभितथी प्रकटनार, (६१४) ईन्द्रनानाना भाई, (६१५) ईन्द्रना पृष्ठी उत्पन्न
थनार, (६१६) वामन ब्रह्मदुपना धरनार ॥१२४॥

ब्रह्मादि-सेवित-वपुः यज्ञ-पावन-तत्परः ।

यारगोपदेश-कर्ता च शापिताशेष-संस्थितिः ॥१२५॥

(६१७) ब्रह्मा वगोरे देवोथी सेवायेल वपु-वामनदुपने धारणा करनार,
(६१८) यज्ञने पवित्र करवामां तत्पर, (६१९) याचनाना बहानाथी उपदेश
करनार, (६२०) प्राकट्यथी सम्पूर्ण कर्मोनी स्थिति बतावनार ॥१२५॥

सत्यार्थ-प्रेरकः सर्व-हर्ता गर्व-विनाशकः ।

त्रिविक्रमः त्रिलोकात्मा विश्वभूर्तिः पृथुश्रवाः ॥१२६॥

(६२१) सत्यसङ्कल्प अर्थने प्रेरनार, (६२२) सर्वस्वना हर्ता (६२३)

पाश-बछ-बलिः सर्व-हैत्य-पक्षोपमर्दकः ।

सुतल-स्थापित-बलिः स्वर्गाधिक-सुख-प्रदः ॥१२७॥

(६२८) वरुणाना पाशथी बलिने बाधनार, (६२९) सर्व हैत्योना पक्षनु
मर्दन करनार, (६३०) सुतल नामना त्रीज्ञ तलमां बलिने स्थापनार, (६३१)
स्वर्गथी अधिक सुखने आपनार ॥१२७॥

कर्म-सम्पूर्ति-कर्ता च स्वर्ग-संस्थापितामरः ।

शात-त्रिविध-धर्मात्मा महा-भीनोडिष्टि-संश्रयः ॥१२८॥

(६३२) कर्मनी प्राकट्यनी सम्पूर्णता करनार, (६३३) स्वर्गमांदेवोनुकरीथी
स्थापन करनार, (६३४) त्रिविध धर्माथी उपासना करवा योग्य आत्माने ज्ञावनार,
(६३५) महान् मत्स्य, (६३६) प्रलय समयना समुद्रमां स्थानवाण॥१२८॥

सत्यव्रत-प्रियो गोप्ता मत्स्य-मूर्ति-धृत-श्रुतिः ।

शूक्र-बछ-धृत-क्षोषिः सर्वार्थ-शापको गुरुः ॥१२९॥

(६३७) सत्यव्रत राजा ना प्रिय, (६३८) सप्तर्षि वगेरेना रक्षक, (६३९)
मत्स्यमूर्ति धरीने श्रुतिओने धारणा करनार, (६४०) दूषती धरणीने शीघ्रां उपर
(६४१) तरोते अर्ति अथोना करनार, (६४२) सर्वना गुरु

ઈशानुकथालीला

ઈश-सेवक-लीलात्मा सूर्य-वंश-प्रवर्तकः ।

सोम-वंशोद्भव-करः मनु-पुत्र-गति-प्रदः ॥१३०॥

(६४३) स्वाभी अने सेवकरुप लीलाना स्वरूपवाणा, (६४४) सूर्यवंशना प्रवर्तक, (६४५) चन्द्रवंशनी उत्पत्ति करनारा, (६४६) मनुपुत्र पूर्खने सद्गति आपनार ॥१३०॥

अभरीष-प्रियः साधुः दुर्वासा-गर्व-नाशकः ।

ब्रह्म-शापोपसंहर्ता भक्त-कीर्ति-विवर्धनः ॥१३१॥

(६४७) अभरीष राजाना प्रिय, (६४८) साधु, (६४९) दुर्वासाना गर्वना विनाशक, (६५०) ब्राह्मणाना शापना उपसंहार करनार, (६५१) भक्तोनी कीर्तने वधारनार ॥१३१॥

ઈक्षवाकु-वंश-जनकः सगराध्यजिलार्थदः ।

भगीरथ-महायत्नो गजा-धौतातिंध्र-पञ्जः ॥१३२॥

(६५२) ईक्षवाकु राजाना वंशना (रघु) जनक, (६५३) सगर वगेरे
राज्ञओने सम्पूर्ण अर्थ हेनार, (६५४) भगीरथ राजाना महान प्रयास स्वरूप,
(६५५) गजाश्चथी धोयेल चरणवाणा ॥१३२॥

ब्रह्मस्वामी शिवस्वामी सगरात्मज-मुक्तिदः ।

बट्टवाङ्मोक्ष-हेतुश्च रघुवंश-विवर्धनः ॥१३३॥

(६५६) ब्रह्मनिष्ठ मुनिओना स्वामी, (६५७) शिवज्ञना स्वामी,
(६५८) सगर राजाना ४०,००० पुत्रोने मुक्ति आपनार, (६५९) बट्टवाङ्मोक्षमां कारण, (६६०) रघुवंशनी विशेष वृद्धि करनार ॥१३३॥

रघुनाथो रामचन्द्रो रामभद्रो रघुप्रियः ।

अनन्तकीर्तिः पृथ्यात्मा प्रभुप्रिये ।

(૬૪૮) સગર રાજાના ૬૦,૦૦૦ પુત્રોને મુક્ત આપનાર, (૬૪૯) નાદચંદ ધર્મના
મોકામાં કરણ, (૬૫૦) રઘુવંશની વિશેષ વૃદ્ધિ કરનાર ॥૧૩૩॥

રઘુનાથો રામચન્દ્રો રામભદ્રો રઘુપ્રિય: ।

અનન્તકીર્તિ: પુષ્ટ્યાત્મા પુષ્ટ્યશ્રલોકેક-ભાસ્કર: ॥૧૩૪॥

(૬૫૧) રઘુકુલના સ્વામી, (૬૫૨) રામચન્દ્ર, (૬૫૩) રામ એ
જ મજૂલરૂપ, (૬૫૪) રઘુવંશના પ્રિય, (૬૫૫) અખષ્રૂત યશવાળા, (૬૫૬)
પુષ્ટ્ય જનોના પ્રાણ-આત્મા, (૬૫૭) પવિત્ર યશવાળા પ્રકાશમાન સૂર્ય જેવા ગ્રભુ
રામ ॥૧૩૪॥

કોશલેન્દ્ર: પ્રમાણાત્મા સેવ્યો દશરથાત્મજ: ।

લક્ષ્મણો ભરતશૈવ શાત્રુઘનો વ્યૂહવિદ્રહં: ॥૧૩૫॥

(૬૫૮) ઉત્તર કોશલ દેશના સ્વામી, (૬૫૯) વેદોમાં આત્મ ચિત્તવાળા,
(૬૬૦) સેવા કરવા યોગ્ય, (૬૭૧) દશરથ મહારાજાના પુત્ર, (૬૭૨) લક્ષ્મણજી
(પાપોના દૂરકર્તા સર્કારી વ્યૂહરૂપ), (૬૭૩) ભરતજી (સર્વનું ભરણ-પોષણ કરનાર),
(૬૭૪) શાત્રુઘનજી (શાત્રુઓને હણનાર), (૬૭૫) વાસુદેવ સર્કારી પ્રધુભા અનિર્ણય
એ ચાર વ્યૂહસ્વરૂપી ગ્રભુ ॥૧૩૫॥

(६८०) सेवा करवा योऽय, (६७१) दशरथ महाराजा का उन्, (६८२) लक्ष्मणजू
 (पा पोना) दूरकर्ता सज्जर्णा व्युह ३५), (६७३) भरतज्ञ (सर्वनुं भरणा-पोषणा करनार),
 (६७४) शत्रुघ्नज्ञ (शत्रुघ्नोने छानार), (६७५) वासुदेव सज्जर्णा प्रद्युम्न अनिरुद्ध
 ए चार व्युहस्वरूपी प्रभु ॥१३५॥

विश्वामित्रप्रियो दान्तः ताडकावधमोक्षदः ।

वायव्यासत्राभ्य-निकिप्त-मारीचश्च सुबाहु-ह ॥१३६॥

(६७६) विश्वामित्र ऋषिना प्रिय, (६७७) रावण वगेरे राक्षसोनुं दमन
 रनार, (६७८) ताडकानो वध करीने मोक्ष आपनार, (६७९) वायव्य अस्त्री
 रीचने समुद्रमां केंकनार, (६८०) सुबाहुने मारनार ॥१३६॥

वृषध्वज-धनुर्भज्ज-प्राप्त-सीता-महोत्सवः ।

सीतापतिः भृगुपति-गर्व-पर्वत-नाशकः ॥१३७॥

(६८१) महादेवज्ञना धनुषना भज करी सोताज्ञना प्राप्तिरूप महात्सवन
मेलवनार, (६८२) सीताज्ञना स्वामी, (६८३) परशुरामना अतिमान हृपी
पर्वतना विनाशक ॥१३७॥

अयोध्यास्थ-महाभोग-युक्त-लक्ष्मी-विनोदवान् ।

केकेयी-वाक्य-कर्ता च पितृवाइ-परिपालकः ॥१३८॥

(६८४) अयोध्या नगरीमां रहेल महान् राजवैभवनी साथे (सीता)
लक्ष्मीज्ञना विनोदवाणा, (६८५) केकेयीना वचननु पालन करनार, (६८६) पितानी
वाल्मीनु परिपालन करनार श्रीरामचन्द्रज्ञ ॥१३८॥

वैराग्य-बोधकोऽनन्य-सात्त्विक-स्थान-बोधकः ।

अहल्या-हुःभ-हारी च गुहस्वामी सलक्ष्मणः ॥१३९॥

(६८७) वैराग्यनो बोध आपनार, (६८८) निर्जन-सात्त्विक स्थान
(वनवास)ना बोधक, (६८९) अहल्याना शाप - हुःभने हरनार, (६९०) गुह
राज्ञना स्वामी, (६९१) लक्ष्मणज्ञ सहित रहेनार श्रीरामचन्द्रज्ञ ॥१३९॥

चित्रकूट-प्रिय-स्थानो दण्डकाराष्य-पावनः ।

शरभज्ञ-सुतीक्ष्णादि-पूजितोऽगस्त्य-भाग्य-भूः ॥१४०॥

(६९२) चित्रकूटपर्वत जेमने प्रिय छे, (६९३) दण्डकाराष्यने पवित्र
करनार, (६९४) शरभज्ञ अने सुतीक्ष्ण आदि भुनिओथी पूजायेल, (६९५)
अगस्त्यना सद्भाग्यना हेतु श्रीराम ॥१४०॥

॥४८॥ राजु श्रीराम ॥१४३॥

ऋषि-सम्प्रार्थित-कृतिः विराध-वध-पछिडितः ।

छिन्न-शूर्पशाखा-नासः खर-दूषणा-घातकः ॥१४१॥

(६८६) राक्षसोना विनाश माटे ऋषिओथी प्रार्थना करायेल प्रभु, (६८७)

विराधनो वध करवामां होशियार, (६८८) शूर्पशाखाना नाकने छेदनार (छेदावनार),
(६८९) खर अने दूषणा नो विनाश करनार श्रीराम ॥१४१॥

ओक-बाण-हताइनेक-सहस्र-बल-राक्षसः ।

मारीच-घाती नियत-सीता-सम्बन्ध-शोभितः ॥१४२॥

(७००) ओक बाणथी अपरिभित बलवाणा अनेक राक्षसोने हाणनार,

(७०१) मारीचने मारनार, (७०२) निरन्तर सीताज्ञना सम्बन्धथी शोभता
श्रीराम ॥१४२॥

सीता-वियोग-नाटयश्च जटायुर्वध-मोक्षादः ।

शबरी-पूजितो भक्त - हनुमत्-प्रभुभावृतः ॥१४३॥

- (૭૦૩) સીતાજીનો વિયોગ થયો એવું નાટક-લીલા કરનારા શ્રીરામ,
 (૭૦૪) જગાયુ - ગીધને વધથી મોક્ષ આપનાર, (૭૦૫) શબરીથી સત્કારાપેવા,
 (૭૦૬) હનુમાન વિભીષણ આદિ ભક્તોથી વીંટળાયેલા શ્રીરામ ॥૧૪૩॥

દુન્દુભ્યસ્થિ-પ્રહરણાઃ સપ્ત-તાલ-વિભેદનઃ ।

સુગ્રીવ-રાજ્ય-દો વાલી-ઘાતી સાગર-શોષણાઃ ॥૧૪૪॥

- (૭૦૭) 'દુન્દુભિ' દાનવનાં હાડકાંને પગના અંગૂઠાથી ફેંકી દેનાર, (૭૦૮)
 સાત તાડોને એક બાણથી વેધનાર, (૭૦૯) સુગ્રીવને રાજ્ય આપનાર, (૭૧૦)
 વાનર વાલીનો વધ કરનાર, (૭૧૧) સાગરને શોષનાર શ્રીરામ ॥૧૪૪॥

સેતુબન્ધન-કર્તા ચ વિભીષણ-હિત-પ્રદઃ ।

રાવણાદિ-શિરરછેદી રાક્ષસાધૌધ-નાશકઃ ॥૧૪૫॥

- (૭૧૨) સમુદ્રમાં સેતુ બાંધનાર, (૭૧૩) વિભીષણને હિત-ભ

(७०४) છટાખુ - જાતા ॥ ૮૮ ॥
(७०५) હનુમાન વિભીષણ આદિ ભક્તોથી વીંટળાયેલા શ્રીરામ ॥ ૧૪૩ ॥

દુન્દુભ્યસ્થિ-પ્રહરણઃ સપ્ત-તાલ-વિભેદનઃ ।

સુગ્રીવ-રાજ્ય-દો વાલી-ઘાતી સાગર-શોષણઃ ॥ ૧૪૪ ॥

(७०७) 'દુન્દુભિ' દાનવનાં હાડકાંને પગના અંગૂઠાથી ફેંકી દેનાર, (૭૦૮)
સાત તાડોને એક બાણથી વેધનાર, (૭૦૯) સુગ્રીવને રાજ્ય આપનાર, (૭૧૦)
વાનર વાલીનો વધ કરનાર, (૭૧૧) સાગરને શોષનાર શ્રીરામ ॥ ૧૪૪ ॥

સેતુભન્ધન-કર્તા ચ વિભીષણ-હિત-પ્રદઃ ।

રાવણાદિ-શિરરછેટી રાક્ષસાધૌધ-નાશક: ॥ ૧૪૫ ॥

(૭૧૨) સમુద્રમાં સેતુ બાંધનાર, (૭૧૩) વિભીષણને હિત-ભક્તિ
આપનારા, (૭૧૪) રાવણ, કુમ્ભકર્ણ વગેરેનાં શિરોને છેદનાર, (૭૧૫) રાઘવો
રૂપી પાપસમુદ્રાયના વિનાશક શ્રીરામ ॥ ૧૪૫ ॥

સીતાઽભ્ય-પ્રદાતા ચ પુષ્પક-
અયોધ્યા-પતિરત્યાન-સર્વ-લોક-સુખ-પ્રદ: ॥૧૪૬॥
(૭૧૬) સીતાજીને અભ્ય દાન આપનાર, (૭૧૭) પુષ્પક વિમાનદ્વારા
અયોધ્યામાં આવવા ઉત્સુક, (૭૧૮) અયોધ્યા નગરીના સ્વામી, (૭૧૯) સર્વલોકેને
અયોધ્યામાં આવવા ॥

અતિશાય સુખ આપનાર શ્રીરામ ॥૧૪૭॥

મધુરા-પુર-નિર્માતા સુહૃત્તા-સ્વરૂપદ: ।
જનક-જાન-ગમ્યશ્ય એલાન-પ્રકટ-શુદ્ધિ: ॥૧૪૭॥

(૭૨૦) બાળાસુરને મારીને મધુરા નગરીનું શગુણ દ્વારા
નિર્માણ કરાવનારા, (૭૨૧) પુષ્પાત્માઓને સ્વરૂપનું દાન કરનાર, (૭૨૨)
પ્રજ્ઞાના પાલકપિતા તરીકે જ્ઞાનને પેદા કરનાર, (૭૨૩) પાતાલપર્યન્ત વિસ્તૃત
કૃતિવાળા ॥૧૪૭॥

હૈહ્યાન-કરો રામ: દુષ્ટ-કાગ-વિનાશક: ।

સોમ-વંશ-હિતેકાત્મા યદુ-વંશ-વિવર્ધન: ॥૧૪૮॥

(૭૨૪) હૈહ્યવંશના 'કાર્તવીર્ય' એટલે સહજાર્જુનનો પરશુરામજી દ્વારા
નાશ કરનારા, (૭૨૫) શ્રીપરશુરામસ્વરૂપ પ્રભુ, (૭૨૬) દુષ્ટ ક્ષત્રિયોનો
વિનાશકરનારા શ્રીપરશુરામ, (૭૨૭) સોમવંશનું હિત કરવામાં ચિત્તવાળા, (૭૨૮)
યદુવંશની વૃદ્ધિ કરનારા શ્રીકષ્ણ ॥૧૪૮॥

નિરોધલીલા

પરબ્રહ્માવતરણઃ કેશવઃ કલેશ-નાશનઃ ।

ભૂમિ-ભારાવતરણો ભક્તાથાર્દભિલ-માનસ: ॥૧૪૯॥

(૭૨૮) પરબ્રહ્મ પૂર્ણબ્રહ્મ સ્વરૂપે અવતરેલ શ્રીકૃષ્ણ-વાસુદેવ, (૭૩૦) કેશવ એટલે બ્રહ્મા અને શંકરને મોક્ષ આપનાર, (૭૩૧) કલેશને હસ્તનાર, (૭૩૨) ભૂમિના ભારને હરવા અવતરેલા, (૭૩૩) ભક્તોના અર્થમાં સમ્પૂર્ણ મનવાળા ॥૧૪૯॥

સર્વ-ભક્ત-નિરોધાત્મા લીલાડનન્ત-નિરોધ-કૃતુ ।

ભૂમિષ-પરમાનંદો દેવકી-શુદ્ધિ-કારણમ् ॥૧૫૦॥

(૭૩૪) સર્વભક્તોના ચિત્તાનો નિરોધ (પ્રભુમાં આસક્તિ અને પ્રપત્યની વિસ્મૃતિ) કરવામાં ચિત્તવાળા, (૭૩૫) અગણિત લીલાઓ દ્વારા પ્રપત્યને ભૂલાવી દિનોદ કરનાર, (૭૩૬) ભૂતલવાસી ભક્તનોને અપરિમિત આનંદરૂપ, (૭૩૭) દેવકીજની શુદ્ધિના કારણ ॥૧૫૦॥

વસુદેવ-શાન-નિષ-સમ-જીવ-નિવારક: ।

સર્વ-વૈરાગ્ય-કરણ-સ્વ-લીલાધાર-શોધક: ॥૧૫૧॥

(૭૩૮) વસુદેવમાં શાનરૂપે સ્થિત શ્રીકૃષ્ણના સમાન અન્ય છ જીવોના જીવપણાના નિવારક, (૭૩૯) વિષયોમાંથી વૈરાગ્ય પેદા કરનાર પોતાની લીલાના આધાર દેવકીજની શુદ્ધિ કરનાર ॥૧૫૧॥

માયા-જ્ઞાપન-કર્તા ચ શેષ-સમ્ભાર-સમ્ભૂતિઃ ।

ભક્ત-કલેશ-પરિજ્ઞાતા તન્નિવારણ-તત્પરઃ ॥૧૫૨॥

(૭૪૦) યોગમાયાને આજ્ઞા કરનાર, (૭૪૧) બાકી રહેલી સામગ્રીને
સમ્પૂર્ણ કરનાર, (૭૪૨) ભક્તોના દુઃખોના સમ્પૂર્ણ જ્ઞાતા, (૭૪૩) ભક્તજનોના
ફ્લેશોને દૂર કરવામાં તૈયાર ॥૧૫૨॥

આવિષ્ટ-વસુદેવાંશઃ દેવકી-ગર્ભ-ભૂષણમ् ।

પૂર્ણ-તેજો-મયઃ પૂર્ણઃ કંસાધૃષ્ય-પ્રતાપવાન् ॥૧૫૩॥

(૭૪૪) આપનો અંશ વસુદેવજીમાં પ્રવેશેલ છે, (૭૪૫) દેવકીના ગર્ભના
અલઙ્કાર, (૭૪૬) પૂર્ણ તેજના ભરડાર, (૭૪૭) અખણ્ણિત ઔશ્યર્થપૂર્ણ, (૭૪૮)
કંસથી સહન ન થઈ શકે તેવા પ્રભાવવાળા ॥૧૫૩॥

વિવેક-જ્ઞાન-દાતા ચ બ્રહ્માધિલ-સંસ્તુતઃ ।

સત્યો જગત્કલ્પતરુઃ નાના-રૂપ-વિમોહનઃ ॥૧૫૪॥

(૭૪૮) કંસને વિવેક અને જ્ઞાન ના આપનાર, (૭૫૦) બ્રહ્મા આદિ સમજ
દેવોથી સ્તુતિ કરાયેલા, (૭૫૧) સત્યસ્વરૂપ, (૭૫૨) જડ-ચેતન જગતના કલ્પના,
(૭૫૩) બ્રહ્મા વગેરે દેવોને મોહ પમાડનાર ॥૧૫૪॥

ભક્તિ-માર્ગ-પ્રતિષ્ઠાતા વિદ્ધન્-મોહ-પ્રવર્તક: ।

મૂલ-કાલ-ગુણ-દ્રષ્ટા નયનાનન્દ-ભાજનમ્ ॥૧૫૫॥

(૭૫૪) ભક્તિમાર્ગના વિશેષ પ્રકારે સ્થાપક, (૭૫૫) વિદ્ધાનોને પણ
મોહ પમાડનાર, (૭૫૬) આધારભૂત મૂલકાલના ગુણોના દ્રષ્ટા, (૭૫૭) પોતાના
પ્રાકટ્યથી વસુદેવજીના અને દર્શન કરનારા સર્વેના નયનોના આનન્દસ્વરૂપ શ્રીકૃષ્ણ
॥૧૫૫॥

વસુદેવ-સુખાભિષ્ટ દેવકી-નયનામૃતમ્ ।

પિતૃ-માતૃ-સ્તુતઃ પૂર્વ-સર્વ-વૃત્તાન્ત-બોધક: ॥૧૫૬॥

(૭૫૮) વસુદેવજીના સુખના ભણાર, (૭૫૯) દેવકીજીનાં નેત્રોના
અમૃતસ્વરૂપ પ્રભુ, (૭૬૦) પિતા અને માતાથી જન્મ સમયે સ્તુતિ કરાયેલા, (૭૬૧)
પૂર્વજન્મના સમ્પૂર્ણ વર્તાનાના બોધક ॥૧૫૬॥

ગોકુલાગતि-લીલાપત્ર-વસુદેવ-કર-સિથાતે: ।

સર્વેશત્વ-પ્રકટન: માયા-વ્યત્યય-કારક: ॥૧૫૭॥

(૭૬૨) ગોકુલમાં પથારવા માટે આપ્તજન વસુદેવજીના હસ્તમાં
બિરાજનાર, (૭૬૩) સર્વપ્રકારના એશ્વર્યને પ્રકટ કરનાર, (૭૬૪) માયાનો બદલો
કરનાર ॥૧૫૭॥

જ્ઞાન-મોહિત-દુષ્ટેશ: પ્રપણ્યાસમૃતિ-કારણમ્ભુ ।

યશોદા-નન્દનાં નન્દ-ભાગ્ય-ભૂ-ગોકુલોત્સવ: ॥૧૫૮॥

(૭૬૫) દેવકીજીનો આઠમો પુત્ર કાલ છે એવા જ્ઞાનથી દુષ્ટેશ કંસને મોહ
પમાડનાર, (૭૬૬) પ્રપણ્યની વિસમૃતિના કારણરૂપ, (૭૬૭) યશોદાજીને આનન્દ
આપનાર, (૭૬૮) નન્દજીની ભાગ્યભૂમિ ગોકુલમાં ઉત્સવરૂપ ॥૧૫૮॥

નન્દપ્રિયો નન્દસૂનુ: યશોદાયા: સ્તનનન્ધય: ।

પૂતના-સુપય:-પાતા મુગ્ધ-ભાવાતિ-સુન્દર: ॥૧૫૯॥

(૭૬૯) નન્દરાયજીના પ્રિયપાત્ર પ્રભુ, (૭૭૦) નન્દરાયજીના પુત્ર,
(૭૭૧) શ્રીયશોદાજીના સ્તનોના ધાવનાર, (૭૭૨) પૂતના રાક્ષસીનાં પ્રાણો અને
દૂધના પીનારા, (૭૭૩) મુગ્ધ-ભાગ્ય ભાવથી અત્યજી અનુર ॥૧૫૯॥

સુનદરી-હંદ્યાનન્દો ગોપી-મન્ત્રાભિમન્ત્રિત: ।

ગોપાલાશ્વરસંકૃત શક્તાસુર-ખરડન: ॥૧૬૦॥

(૭૭૪) સુનદરીઓના હંદ્યને આનન્દ આપનારા, (૭૭૫) ગોપિકાઓના મન્ત્રથી મન્ત્રાયેલા - રક્ષણ કરાયેલા, (૭૭૬) સર્વ ગોપાલોને આશ્વર્જનક રસના જુનક, (૭૭૭) ગાડાના રૂપમાં રહેલા માયાવી દેત્યના ટુકડે-ટુકડા કરનાર ॥૧૬૦॥

નન્દ-પ્રજ-જનાનન્દી નન્દ-માર્ગ-મહોદય: ।

તૃષ્ણાવર્ત-વધોત્સાહો યશોદા-જ્ઞાન-વિચ્છદ: ॥૧૬૧॥

(૭૭૮) નન્દરાયજી અને પ્રજવાસીઓ ને આનન્દ આપનાર, (૭૭૯) નન્દરાયજીના મહાભાગ્યનો ઉદ્યકરનાર, (૭૮૦) 'તૃષ્ણાવર્ત' દેત્યના વધમાં ઉત્સાહ રાખનાર, (૭૮૧) યશોદાજીને જ્ઞાન થાય તેવા સ્વરૂપને ધરનાર ॥૧૬૧॥

બલભદ્ર-પ્રિય: કૃષ્ણા: સંકુર્ધ્ણા-સહાયવાન્ન ।

રામાનુજો વાસુદેવ: ગોખાજ્ઞણા-ગતિ-પ્રિય: ॥૧૬૨॥

(૭૮૨) બલભદ્રના પ્રિય પાત્ર, (૭૮૩) ભગવાન્ન શ્રીકૃષ્ણ-કૃષ્ણવર્ણવાણા, (૭૮૪) સંકુર્ધ્ણા બલદેવજીને સહાય આપનાર, (૭૮૫) બલરામના નાના ભાઈ, (૭૮૬) વસુદેવજીના પુત્ર-વાસુદેવ, (૭૮૭) ગૌશાળાના આંગણામાં ધૂંટ્રણીયે ચાલવાથી પ્રજવાસીઓના પ્રિયતમ ॥૧૬૨॥

ચાલવાથી પ્રજપાત્રાના પ્રયત્નમ ॥૧૬૨॥

કિંદ્રિ-રવ-ભાવજ્ઞો વત્સ-પુણ્યાવલમ્બનઃ ।

નવનીત-પ્રિયો ગોપી-મોહ-સંસાર-નાશક: ॥૧૬૩॥

(૭૮૮) જાંગરની ઘૂઘરીઓના અવાજના ભાવના જ્ઞાતા, (૭૮૯)
વાદુરડાંઓનાં પુંદ્રડાંને અવલમ્બીને ચાલનાર, (૭૯૦) માખણ જેમને પ્રય છે,
(૭૯૧) ગોપીજનોને બાલલીલાથી મોહિત કરીને સંસારનો નાશ કરનાર ॥૧૬૩॥

ગોપ-બાલક-ભાવ-જ્ઞાન-વિદ્યા-વિશારદ: ।

મૃત્સના-ભક્તાણ-લીલાસ્ય-માહાત્મ્ય-જ્ઞાન-દાયક: ॥૧૬૪॥

(૭૮૨) ગોપ બાલકોના ભાવને જાળનાર, (૭૮૩) ચોરી કરવાની વિદ્યામાં
કુશળ, (૭૮૪) માટી ખાવાની લીલા કરીને મુખમાં સમ્પૂર્ણ બ્રહ્માઙ્ક બતાવી માહાત્મ્ય
દર્શાવનાર ॥૧૬૪॥

ધરા-દ્રોષા-પ્રીતિ-કર્તા દધિ-ભાષ્ડ-વિભેદન: ।

દામોદરો ભક્તવશ્યો યમલાર્જુન-ભર્જન: ॥૧૬૫॥

(૭૮૫) ધરા=યશોદા દ્રોષા=નન્દરાયજી બન્નેને પ્રીતિ પેદા કરનાર,
(૭૮૬) ગોરસ પાત્રને ફોડનાર, (૭૮૭) ઉદ્ર ઉપર દોરડાંનાં ચિહ્નવાળા, (૭૮૮)

ભક્તાધીન ભગવાનું, (૭૮૮) યમલ=જોડે-જોડે ઉગેલાં બે અર્જુન-આંજલિયાના
વૃદ્ધના બેદનાર ||૧૬૫||

બૃહદ્ધન-મહાશ્રયઃ વૃન્દાવન-ગતિ-પ્રિયઃ ।

વત્સધાતી બાલકેલિઃ બકાસુર-નિષૂદનઃ ॥૧૬૬॥

(૮૦૦) મહાવનમાં મોટું આશ્રય જનક કાર્ય કરનારા, (૮૦૧) વૃન્દાવનમાં
ગમન કરવાનું પ્રિય છે એવા, (૮૦૨) વત્સાસુર દેત્યના ઘાતક, (૮૦૩)
લૌંગિક બાલકો જેવી કીડા કરનાર, (૮૦૪) બગલાનું રૂપ ધરનાર બકાસુરનો વિનાશ
કરનાર ||૧૬૬||

અરણ્ય-ભોક્તાધ્યથવા બાલ-લીલા-પરાયણઃ ।

પ્રોત્સાહ-જનકશૈવમુ અધાસુર-નિષૂદનઃ ॥૧૬૭॥

(૮૦૫) અરણ્યમાં ભોજન કરનારા કે વનમાં ઉજાણી કરનારા, (૮૦૬)
બાલકો જેવી લીલા કરવામાં તત્ત્વર, (૮૦૭) રમતમાં સખાઓને ઉત્સાહ પેદા કરનારા,
(૮૦૮) અધાસુરનો વિનાશ કરનારા ॥૧૬૭॥

વ્યાલ-મોક્ષ-પ્રદઃ પણો શાંતા-

(८०८) अधासुरना वनार, व्याल-मोक्ष-प्रवेष्टः पुण्ये भ्रष्ट-मोह-प्रवेष्टः ।

अनन्तमूर्तिः सर्वात्मा जड्म-स्थावराकृतिः ॥१६८॥

(८०९) अङ्गगर इप धारी अधासुरने मोक्ष आपनार, (८१०) अङ्गगरम्
मुखमां वृद्धि पामनार, (८११) भ्रष्टाशुना मोहने वधारनार, (८१२) अग्निका
स्वरूपने धारण करनार, (८१३) सर्वना अन्तर्यामी, (८१४) स्थावर-जड्म
स्वरूपना धारण कर्ता ॥१६८॥

भ्रष्ट-मोहन-कर्ता च स्तुत्य आत्मा सदाप्रियः ।

पौराण-लीलाभिरतिः गोचारण-परायणः ॥१६९॥

(८१५) भ्रष्टाशुने मोह पेटा करनार, (८१६) भ्रष्टाशुथी स्तुति करापेला,
(८१७) सर्वना आत्मा इपे रहेला, (८१८) सर्वकालमां सर्वने प्रिय, (८१९) पौराण
वयनी लीलाओ करवानी प्रीतिवाणा, (८२०) गायोने चराववामां तत्पर ॥१६९॥

वृन्दावन-लता-गुड्म-वृक्ष-इप-निइपकः ।

नाई-भ्रष्ट-प्रकटनो वयः-प्रतिकृति-स्वनः ॥१७०॥

(८२१) वृन्दावननी लताओ, वेलीओ, नाना छोडतेमज वृक्षोना स्वरूप
निइपण करनार, (८२२) नाई भ्रष्टने प्रकट करनार, (८२३) पक्षीओना शब्द
अनुकरण करनार ॥१७०॥

બહિ-નૃત્યાનુકરણો ગોપાલાનુકૃતિ-સ્વનઃ ।

સદાચાર-પ્રતિષ્ઠાતા બલ-શ્રમ-નિરાકૃતિઃ ॥૧૭૧॥

(૮૨૪) મોરના નૃત્યનું અનુકરણ કરનાર, (૮૨૫) ગોપાલોના શબ્દોનું
અનુકરણ કરનાર, (૮૨૬) સદાચારનું સ્થાપન કરનાર, (૮૨૭) બલભદ્રજીના થાકને
ઉતારનાર ॥૧૭૧॥

તરુ-મૂલ-કૃતાડશોષ-તલ્પ-શાયી સખિ-સ્તુતઃ ।

ગોપાલ-સેવિત-પદઃ શ્રીલાલિત-પદામ્બુજઃ ॥૧૭૨॥

(૮૨૮) વૃક્ષના મૂલમાં રચેલ પત્ર-પુષ્પની શાયામાં પોળનાર, (૮૨૯)
સખાઓથી સ્તુતિ કરાયેલા, (૮૩૦) ગોપાલોથી સેવાયેલ ચરણાવાળા, (૮૩૧)
લક્ષ્મીજીથી સ્નેહપૂર્વક પૂજાયેલ ચરણારવિનદવાળા ॥૧૭૨॥

ગોપ-સમ્પ્રાર્થિત-ફલ-દાન-નાશિત-ધેનુકઃ ।

કાલીય-ફળિ-માણિક્ય-રજિત-શ્રીપદામ્બુજઃ ॥૧૭૩॥

(૮૩૨) ગોપબાલોએ માંગેલા તાડનાં ફળોનું તેમને દાન કરવા માટે
ધેનુકસુરનો વિનાશ કરનાર, (૮૩૩) કાલીય નાગના ફળાઓના મણિ-માણેકથી
શુક્રાસાયેલ ચરણકમળવાળા પ્રભુ ॥૧૭૩॥

શુક્રારાયેલ બૃહિતીનાન્દું તુંદું ॥

દૃષ્ટિ-સરળવિતાશોધ-ગોપ-ગો-ગોપિકા-પ્રિય: ।

લીલા-સમ્પીત-દાવાનિઃ પ્રલમ્બ-વધ-પણિડત: ॥૧૭૪॥

(૮૩૪) અમૃત જરતી દૃષ્ટિથી જિવાદેલ અનિલ ગોપ, ગાય અને ગોપિકાઓના પ્રિય પ્રભુ, (૮૩૫) અનાયાસે દાવાનલનું પાન કરનાર, (૮૩૬) પ્રલમ્બાસુરનો વધ કરવામાં પ્રવીણા ॥૧૭૪॥

દાવાન્યાવૃત-ગોપાલ-દ્રદ્યાચ્છાદન-વળિ-પ: ।

વર્ધા-શરદ્દ-વિભૂતિ-શ્રી: ગોપી-કામ-પ્રભોધક: ॥૧૭૫॥

(૮૩૭) દાવાનિથી વીંટળાયેલા ગોપબાલોને આંખ મીંચાવી દાવાનલનું પાન કરનાર, (૮૩૮) વર્ધા અને શરદ ગ્રધુઓની વિભૂતિની શોભામાં કારણ, (૮૩૯) ગોપીજનોમાં અલૌંડિક કામને જગાડનાર ॥૧૭૫॥

ગોપી-રત્ન-સ્તુતાડશોધ-વેણુ-વાધ-વિશારદ: ।

કાત્યાયની-પ્રત-વ્યાજ-સર્વ-ભાવાશ્રિતાઙ્નિઃ ॥૧૭૬॥

(૮૪૦) સર્વ ગોપીજનરૂપી સ્ત્રીરત્નોએ જેની પુષ્ટ પ્રશંસા કરી હતી અને વાવેણુવાદનમાં નિષ્ણાત, (૮૪૧) કાત્યાયનીના પ્રતના બધાને કુમારિકાઓના સર્વ રીતે આશ્રય દાતા ॥૧૭૬॥

सत्सज्जनि-स्तुति-व्याज-स्तुत-वृद्धावनां ग्रिपः ।

गोप-क्षुच्छान्ति-संव्याज-विप्र-भार्या-प्रसाद-कृत् ॥१७७॥

(८४२) सत्सज्जनी प्रशंसा करवाना बहाने समस्त वृद्धावनमां वृक्षोनी
स्तुति करनार, (८४३) गोपबालकोनी भूखनी शान्ति करवाना बहाने ब्राह्मणभार्या
(यज्ञपत्नी)ओ उपर अनुग्रह कर्ता ॥१७७॥

हेतु-प्राप्ते-न्द्र-यागस्व-कार्य-गोसव-बोधकः ।

शैल-उप-कृताऽशेष-रस-भोग-सुखावहः ॥१७८॥

(८४४) धर्म, अर्थ अने काम उपी त्रिवर्गनी प्राप्ति माटे ईन्द्रयाग करवा
प्राप्त करेली सामग्रीथी गाय-ब्राह्मणना यागना कर्तव्यना बोधक, (८४५)
श्रीगोवर्धनना स्वउपने धारण करी समग्र रस सामग्रीनो भोग करी (नन्द, सुन्दर
आदि) ने सुख आपनार ॥१७८॥

लीला-गोवर्धनोद्घार-पालित-स्व-वर्जितः ।

આદિ) ને સુખ આપનાર ॥૧૭૮॥

લીલા-ગોવર્ધનોદ્ધાર-પાલિત-સ્વ-પ્રજપ્રિય: ।
ગોપ-સ્વચ્છાંદ-લીલાર્થ-ગર્બ-વાક્યાર્થ-બોધક: ॥૧૭૯॥

(૮૪૬) ગોવર્ધન પર્વતને લીલા માત્રમાં પારણ કરી પોતાના પ્રિય પ્રજ
અને નિજ પ્રજવાસી ભક્તજનોના પાલન કર્તા પ્રભુ, (૮૪૭) ગોપભાવકોને
નિર્ભયલીલાઓ કરવા માટે ગર્બ મુનિનાં વાક્યોના બોધ કરનાર પ્રભુ ॥૧૮૦॥

ઈન્દ્ર-ધૈર્ય-સ્તુતિ-પ્રાપ્ત-ગોવિન્દન્નાભિધાનવાન્ન ।

પ્રતાદિ-ધર્મ-સંસકૃત-નન્દ-કલેશ-વિનાશક: ॥૧૮૦॥

(૮૪૮) ઈન્દ્ર અને કામધેનુની સ્તુતિથી 'ગોવિન્દ' નામની સરણાને પારણ
કરનાર પ્રભુ, (૮૪૯) ઉપવાસ આદિ પ્રત ધર્મોમાં આસકૃત નન્દરાયજીના કલેશને
દૂર કરનાર ॥૧૮૦॥

નન્દાદિ-ગોપમાગ્રોષ-વૈકુણ્ઠ-ગતિ-દાયક: ।

વેણુ-વાદ-સ્મર-ક્ષોભ-મતા-ગોપી-વિમુક્તિદ: ॥૧૮૧॥

(૮૫૦) નન્દરાયજી વગેરે સઘળા ગોપોને ઈષ વૈકુણ્ઠલોકમાં લઈ જનારા-
દર્શન કરાવનારા, (૮૫૧) વેણુનાદના સ્મરણાથી ચિત્તક્ષોભને પામેલી (ધરમાં
રોકાયેલી) ગોપિકાઓને મુક્તિ આપનાર ॥૧૮૧॥

नन्दादि-गोपमात्रेष्ट-वैकुण्ठ-गति-दायकः ।
 वेणु-वाद-स्मर-क्षोभ-मता-गोपी-विभुक्तिदः ॥१८१॥
 (८५०) नन्दरायज्ञ वगेरे सधणा गोपोने ईष वैकुण्ठलोकमां लई जनारा-
 दश्न करावनारा, (८५१) वेणुनादना स्मरणाथी चितक्षोभने पामेली (घरमां
 रोकायेली) गोपिकाओने मुक्ति आपनार ॥१८१॥
 सर्व-भाव-प्राप्त-गोपी-सुख-संवर्धन-कामः ।
 गोपी-गर्व-प्रणाशार्थ-तिरोधान-सुख-प्रदः ॥१८२॥
 (८५२) सर्वात्मभावने प्राप्त थयेली गोपिकाओना राससुख (अगणित
 आनन्द)ने वधारवामां समर्थ प्रभु, (८५३) गोपिकाओना गर्वने (उतारवा माटे
 अन्तार्धीन थईने अन्तःसुखने आपनार ॥१८२॥

કૃષ્ણ-ભાવ-વ્યાપ્ત-વિશ્વ-ગાંપા-ભાવિત-વેષધૂકુ ।

રાધા-વિશેષ-સમ્ભોગ-પ્રાપ્ત-દોષ-નિવારક: ॥૧૮૩॥

(૮૫૪) સમસ્ત વિશ્વને શ્રીકૃષ્ણમય ભાવથી દેખતી ગોપિકાઓની ભાવના પ્રમાણે સ્વરૂપ-વેશને ધારણા કરનાર પ્રભુ, (૮૫૫) શ્રીરાધાજી સાથેના વિશેષ સમ્ભોગથી તેમનામાં ઉત્પન્ન થયેલ દોષનું નિવારણ કરનારા ॥૧૮૩॥

પરમ-પ્રીતિ-સર્જીત-સર્વાદ્ભુત-મહાગુણઃ ।

માનાપનોદનાકનંદ-ગોપી-દાષ્ટિ-મહોત્સવ: ॥૧૮૪॥

(૮૫૬) અત્યન્ત પ્રેમથી ઉત્તમ રીતે ગવાયેલ અને સર્વને આશ્રય પેદા કરનાર અલૌકિક ગુણવાળા પ્રભુ, (૮૫૭) ગર્વ ઉત્તર્વ બાદ (ભગવદ્ વિરહથી) આકન્દ કરવામાં લીન પ્રજાજનાઓનાં નેત્રકમલને વિકસાવનાર-પ્રકટ થઈને આનંદ આપનાર પ્રભુ ॥૧૮૪॥

ગોપિકા-વ્યાપ્ત-સર્વકં: સત્ત્રી-સમ્ભાષા-વિશારદ: ।

રાસોત્સવ-મહાસૌખ્ય-ગોપી-સમ્ભોગ-સાગર: ॥૧૮૫॥

(૮૫૮) ગોપીજનોમાં જેમનું અજે-અજ વ્યાપ્ત છે તેવા પ્રભુ, (૮૫૯)

આપનાર પ્રભુ ॥૧૮૪॥

ગોપિકા-વ્યાપ્ત-સવર્જન: સત્રી-સમ્ભાષા-વિશારદ: ।

રાસોત્સવ-મહાસૌખ્ય-ગોપી-સમ્ભોગ-સાગર: ॥૧૮૫॥

(૮૫૮) ગોપીજનોમાં જેમનું અજે-અજ વ્યાપ્ત છે તેવા પ્રભુ, (૮૫૯)

લીજનો સાથે વાર્તાલાપ કરવામાં કુશળ, (૮૬૦) રાસકીડા મહાસુખના ગોપિકાઓના સ્વરૂપાનુભવમાં સાગર જેવા પૂર્ણ (પ્રભુ) ॥૧૮૬॥

જલ-સ્થલ-રતિવ્યાપ્ત-ગોપી-દષ્ટયભિપૂજિત: ।

શાસ્ત્રગાનપેક્ષા-કામૈક-મુક્તિ-દ્વાર-વિવર્ધન: ॥૧૮૭॥

(૮૬૧) જલ-સ્થલ કીડાઓથી પરિપૂર્ણ રીતે પ્રસન્ન થયેલાં ગોપીજનોના નયનકમલોથી પૂજાતા પ્રભુ, (૮૬૨) શાસ્ત્રગાની અપેક્ષા વિના કેવળ પ્રેમલક્ષણાભક્તિના સ્વરૂપની કામનાઓ દ્વારા મુક્તિ દ્વારને ખોલનારા શ્રીકૃષ્ણા ॥૧૮૮॥

સુદર્શન-મહાસર્પ-ગ્રસ્ત-નાનદ-વિમોચક: ।

ગીત-મોહિત-ગોપી-ધક્ક-શકુખચ્યુડ-વિનાશક: ॥૧૮૯॥

સુદર્શન-મહાસર્પ-ગ્રસ્ત-નાનુ-વિમોચક: ।

ગીત-મોહિત-ગોપી-ધૂકુ-શક્ખચૂડ-વિનાશક: ॥૧૮૭॥

(૮૬૩) ‘સુદર્શન’ ભામના મહાન અજગરથી ગળાયેલા નન્દરાયજીને
છોડાવનાર, (૮૬૪) ભગવદ્ મુરલીના ગાનથી મુગ્ધ થયેલ ગોપીજનોને હરણ
કરનાર શક્ખચૂડનો વધ કરનાર ॥૧૮૭॥

ગુણ-સજીત-સન્તુષ્ટિ: ગોપી-સંસાર-વિસ્મૃતિ: ।

અરિષ્ટ-મથાનો દૈત્ય-બુદ્ધિ-વ્યામોહ-કારક: ॥૧૮૮॥

(૮૬૫) ગુણોનું યથાર્થ ગાન કરવાથી સન્તુષ્ટ થતા પ્રભુ, (૮૬૬)
ગોપીજનોને સંસાર (પ્રપણ)ની વિસ્મૃતિ કરાવનાર, (૮૬૭) આખલાના રૂપ ધારી

‘अरिए’ नामना असुरने मारनार, (८६८) द्वपु-उत्तर कुच्छी-मारदण्ड द्वारा
व्यामोह पेढा करनार ॥१८८॥

केशीघाती नारदेष्टः व्योमासुर-विनाशकः ।

अक्षुर-भक्ति-संराज्ञ-पाठ-रेणु-महानिधिः ॥१८९॥

(८६९) अश्च-धोडाना उप धारी ‘केशी’ देत्यने मारनार, (८७०)
नारदण्डना प्रिय, (८७१) गोपनोवेशलઈने आवेल मयना पुत्र ‘व्योम’नो विनाश
करनार, (८७२) भगवदीय अक्षुरण्डओ पूर्ण भक्तिथी जेमनी चरणारज्ञपुरा
महानिधिनुं आराधन करेलुं छे तेवा श्रीकृष्ण ॥१८९॥

रथावरोह-शुद्धात्मा गोपी-मानस-हारकः ।

हृद-सन्दर्शिताऽशेष-वैकुण्ठाक्षुर-संस्तुतः ॥१९०॥

(८७३) रथमां बिराजती वज्ञते निर्विकार प्रभु, (८७४) गोपीजनोना
मननेहरनार, (८७५) पाणीना धरामां सम्पूर्ण वैकुण्ठना दर्शनने पामेल अक्षुरण्डथी
सारी रीते सुति करायेला प्रभु ॥१९०॥

मथुरा-गमनोत्साहः मथुरा-भाग्य-भूषणः ॥१८१॥

मथुरा-नगरी-शोभा-दर्शनोत्सुक-मानसः ॥१८१॥

(८७६) मथुरा जवा माटे उत्साहवाणा, (८७७) मथुरा नगरीमાં
सદ્ગુરુભાગ्यના સ્થાનરૂપ, (८७८) मथुરा નગરીને નિહાળવામાં ઉત્કષ્ઠિત
મનવાণા ॥१८१॥

हુણ-રજ્જક-ઘાતી ચ વાયકાર્યિત-વિગ્રહः ।

વલ્લ-માલા-સુશોભાજઃ કુલ્લા-લેપન-ભૂષિતः ॥१८२॥

(८७९) હુણ કંસના મનોરજ્જક (ધોબી)ના વિનાશક, (८८०) વાયક-
દરજી વડે વસ્ત્રોથી શાણગારેલ દેહવાળા, (८८१) વસ્ત્ર તેમજ સુદામા માળીએ
અર્પણ કરેલા ફૂલની માળાઓથી જેમનું શ્રીઅજં અત્યન્ત શોભી રહ્યું છે એવા, (८८૨)
કુલ્લાએ અર્પણ કરેલા ચન્દન આદિ લેપનથી ભૂષિત ॥१८२॥

કુલ્લા-સુરૂપ-કર્તા ચ કુલ્લા-રતિ-વર-પ્રદઃ ।

પ્રસાદરૂપ-સન્તુષ્ટ-હર-કોદષુડ-ખરુડનઃ ॥१८३॥

(८८३) ત્રણો અંજે વાંકી થઈ ગયેલી કુલ્લા-કદરૂપી કુલ્લાને સુન્દર રૂપવાળી
કરનાર, (८८૪) કુલ્લાને રમણ કરવાનું વરદાન આપનાર, (८८૫) પ્રસાદ રૂપે
પ્રસાદ રૂપે આપેલ (હર) મહાદેવજીના કોદષ=ધનુષને ભાંગનાર ॥१८३॥

શક્તાહત-કંસાપત-ધનૂ-રક્ષક-સૈનિક: ।

જાગ્રત-સ્વખ-મયવ્યાપત-મૃત્યુ-લક્ષણ-બોધક: ॥૧૮૪॥

(૮૮૬) ધનુધના દુકડાથી ધનુધના રક્ષણ કરનારા કંસના આપત (સમુન્ધી) પોદ્ધાઓનો વિનાશ કરનાર, (૮૮૭) જાગ્રત, સ્વખ તથા નિદ્રા અવસ્થાઓમાં ભ્યભીત થયેલ કંસને મૃત્યુનાં લક્ષણો દેખાડનાર ॥૧૮૪॥

મથુરામલ્લ ઓજસ્વી મલ્લ-યુદ્ધ-વિશારદ: ।

સધ: કુવલયાપીડ-ઘાતી ચાણૂર-મર્દન: ॥૧૮૫॥

(૮૮૮) મથુરામાં અદ્વિતીય મલ્લ શ્રીકૃષ્ણ, (૮૮૯) મલ્લયુદ્ધમાં પ્રમાવશાલી, (૮૯૦) મલ્લોની સાથે યુદ્ધ કરવામાં ચતુર, (૮૯૧) રજભૂમિમાં પ્રવેશ કરતાંની સાથે જ 'કુવલયાપીડ' નામના અતિ બળવાન અને મદોન્મતા ધાથીનો ઘાત કરનાર, (૮૯૨) 'ચાણૂર' નામના અત્યન્ત બળવાન મલ્લનું મર્દન (ચૂરેચૂરા) કરનાર ॥૧૮૫॥

લીલા-હત-મહામલ્લ: શલ-તોશલ-ઘાતક: ।

ધાત કરનાર, (૮૮૨) 'ચાણૂર' નામના અત્યન્ત બળવાન મહિનું મર્હન (ચૂરેચૂરા) કરનાર ॥૧૮૫॥

લીલા-હત-મહામલઃ શાલ-તોશાલ-ધાતકઃ ।

કંસાનતકો જિતામિગ્રો વસુદેવ-વિમોચકઃ ॥૧૮૬॥

(૮૮૩) વગર શ્રમે-રમતમાં જ મહાબળવાન મલ્લોને મારનાર, (૮૮૪) શાલ અને તોશાલ નામના મલ્લોનો નાશ કરનાર, (૮૮૫) કંસ રાજુનો વિનાશ કરનાર, (૮૮૬) સર્વ શત્રુઓને જીતી લેનાર, (૮૮૭) વસુદેવજીને બન્ધનમાંથી મુક્ત કરનાર શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન્ ॥૧૮૬॥

શાત-તત્ત્વ-પિતૃજ્ઞાન-મોહનામૃત-વાડ્મયઃ ।

ઉગ્રસેન-પ્રતિષ્ઠાતા યાદવાધિ-વિનાશકઃ ॥૧૮૭॥

(૮૮૮) ભગવત્સ્વરૂપ તત્ત્વને જાણી ગયેલ માતા-પિતાના જ્ઞાનને મોહ પમાદતી અમૃતમયી મીઠાવાણીવાળા, (૮૮૯) ઉગ્રસેનને રાજ્યાસન ઉપર સ્થાપનાર, (૯૦૦) યાદવોની પીડાને હણનાર ॥૧૮૭॥

(૮૯૮) પુમાડતી અમૃતમયી મીઠાવાણીવાળા, (૮૯૯) ઉત્તેનને રાજ્યાસન ઉપર સ્થાપનાર,
(૯૦૦) યાદવોની પીડાને હણનાર ॥૧૮૭॥

નન્દાદિ-સાન્ત્વન-કર: બહ્લાચર્યવ્રતે સ્થિત: ।

ગુરુ-શુશ્રૂષાણ-પર: વિદ્યા-પારમિતેશ્વર: ॥૧૮૮॥

(૯૦૧) નન્દરાયજી વગેરે ગોપજનોને સાન્ત્વન આપનાર, (૯૦૨)
જનોઈ ધારણ કરી બ્રહ્મચારીના પ્રતમાં રહેનાર, (૯૦૩) સાન્દીપનિ ગુરુની સેવા
કરવામાં સાવધાન પ્રભુ, (૯૦૪) સર્વ વિદ્યાઓના પારને પામેલા-પારજીત સર્વેશર
પ્રભુ ॥૧૮૮॥

સાન્દીપનિ-મૃતાપત્ય-દાતા કાલાન્તકાદિ-જિત્ત ।

ગોકુલાશ્વાસન-પર: યશોદા-નન્દ-પોષક: ॥૧૮૯॥

(૮૦૫) સાન્ધીપણિ મુનિના ભરેલા બાળકને સળવન કરી આપનાર,
(૮૦૬) મૃત્યુ અને યમરાજ વગેરેને જીતનાર, (૮૦૭) ગોકુલવાસીઓને ઉદ્ધવજીનું
આશ્વાસન આપવામાં તત્પર, (૮૦૮) યશોદાજી તથા નન્દરાયજી ને સન્દેશાદ્ય
પોખનાર પ્રભુ ॥૧૫૬॥

ગોપિકા-વિરહ-વ્યાજ-મનો-ગતિ-રતિ-પ્રદઃ ।

સમોદ્ધવ-ભ્રમરવાઙ્ ગોપિકા-મોહ-નાશકઃ ॥૨૦૦॥

(૮૦૯) ગોપિકાઓને વિયોગના બહાનાથી મનમન્દિરમાં જિરાજ
સ્થિરાત્મિતિનું પ્રદાન કરનાર, (૮૧૦) પ્રભુના સમાન ઉદ્ધવજીની રૂબરૂમાં પજુ
ગોપીજનો પ્રત્યે ભ્રમરની વાણી વાળા, ગોપીજનો દ્વારા ભ્રમરગીત કહેનારા, (૮૧૧)
ગોપિકાઓના મનના મોહને દૂર કરનારા ॥૨૦૦॥

કુષ્ણા-રતિ-પ્રદોડકૂર-પવિત્રીકૃત-ભૂ-ગૃહઃ ।

પૃથ્વા-દુ:ખ-પ્રાણોતા ચ પાણીવાનાં સુખપ્રદઃ ॥૨૦૧॥

(૮૧૨) કુષ્ણાને રતિ-સ્થિરાત્મિતિનું દાન કરનારા, (૮૧૩) ભગવદીય
અકૂરજીના ગૃહ, ભૂમિ આદિને પવિત્ર કરનારા, (૮૧૪) સન્દેશાથી પૃથ્વા એટલે
કુરજીના દુ:ખને દૂર કરનારા, (૮૧૫) સન્દેશાથી પાણીવોને સખ આપનાર ॥૨૦૧॥

કુલાભૂતાદુઃખનાદુર્ભવાના
 દશમસ્કન્ધોતરાર્ધનામાનિ
 નિરોધ લીલા

જરાસન્ધ-સમાનીત-સૈન્ય-ઘાતી વિચારક: ।

યવન-વ્યાપ્ત-મથુરા-જન-દા-કુશસ્થલિઃ ॥૨૦૨॥

(૮૧૬) સતતરવાર જરાસન્ધનાં અનેક સૈન્યનો નાશ કરનાર, (૮૧૭)

(અદ્ગારમી વાર) વિચાર કરનાર, (૮૧૮) કાલ યવનથી ઘેરાયેલાં મથુરાવાસીઓને
 કુશસ્થલી (દારકા) નું દાન કરનાર ॥૨૦૨॥

દારકાદભૂત-નિર્માણ-વિસ્માપિત-સુરાસુર: ।

મનુષ્ય-માત્ર-ભોગાર્થ-ભૂમ્યાનીતેન્દ્ર-વૈભવ: ॥૨૦૩॥

(૮૧૯) દારકા નગરીની અલૌકિક રચનાથી દેવ અને દેત્યોને વિસ્મય
 પેદા કરનાર, (૮૨૦) સર્વ મનુષ્ય માત્રના ઉપભોગ માટે ભૂમિ ઉપર ઈન્દ્રના વૈભવને
 લાવનાર શ્રીકૃષ્ણા ॥૨૦૩॥

યવન-વ્યાપ્ત-મથુરા-નિર્ગમાનનદ-વિગ્રહ: ।

મુખુકુનદ-મહાબોધ-યવન-પ્રાણ-દર્પ-હા ॥૨૦૪॥

(૮૨૧) કાલયવને ઘેરેલી મથુરા નગરીમાંથી આયુધ વગર સચ્ચિદાનન્દમય
શલ્લકૃપે બહાર નીકળી જનારા, (૮૨૨) દીર્ઘ કાળની નિદ્રામાંથી મુચુકુન્દને
જ્ઞાનાર, કાલયવનના પ્રાણ અને જરાસન્ધ આદિના ગર્વને હરનાર ॥૨૦૪॥

મુચુકુન્દ-સ્તુતાઽશોષ-ગુણ-કર્મ-મહોદય: ।

ફલ-પ્રદાન-સન્તુષ્ટિ: જન્માન્તરિત-મોક્ષ-દ: ॥૨૦૫॥

(૮૨૩) ભક્તરાજ મુચુકુન્દથી સ્તુતિ કરાયેલ સમ્પૂર્ણ ગુણ-કર્મ-ઓશર્યના
પ્રભાવવાળા, (૮૨૪) ભક્તિરૂપી ફળનું દાન કરી સન્તોષનાર, (૮૨૫) બીજા જને
મોક્ષ આપનાર ॥૨૦૫॥

શિવ-બ્રાહ્મણ-વાક્યાખ-જ્ય-ભીતિ-વિભાવન: ।

પ્રવર્ખણ-પ્રાર્થિતાદિન-દાન-પુણ્ય-મહોત્સવ: ॥૨૦૬॥

(૮૨૬) શિવજી અને બ્રાહ્મણોના વાક્યોથી અઢારમી વાર આવેલ
જરાસન્ધના વિજ્ય માટે પોતાનામાં ભયની ભાવના દેખાડનાર, (૮૨૭) પ્રવર્ખણ
પર્વતની પ્રાર્થનાથી અજિનદાનરૂપી પુણ્યનો ઉત્સવ કરનારા અને જરાસન્ધને મિથ્યા
મહોત્સવ પેદા કરાવનારા ॥૨૦૬॥

દુર્ગમણા-રમણા: કામ-પિતા પ્રધુમન-ભાવન: ।

સ્યાન્તક-મણિ-વ્યાજ-પ્રાપ્ત-જામબવતી-પતિ: ॥૨૦૭॥

(૮૨૮) રુક્મિદ્વારીજીને રમણાદ્વારા આનંદ આપનાર, (૮૨૯) કામદેવના પિતા, (૮૩૦) 'પ્રધુમન' નામે મોટા પુત્રને પ્રકટ કરનાર, (૮૩૧) સ્યમન્તક મણિ લાવવાના બહાનાથી પ્રાપ્ત થયેલ શ્રીજામબવતીના સ્વામી ॥૨૦૭॥

સત્યભામા-પ્રાણપતિ: કાલિન્દી-રતિ-વર્ધન: ।

મિત્રવિન્દા-પતિ: સત્યા-પતિ: વૃધ-નિષૂદન: ॥૨૦૮॥

(૮૩૨) શ્રીસત્યભામાના પ્રાણનાથ, (૮૩૩) શ્રીકાલિન્દીમાં સ્થિર પ્રાતિ પેદા કરનાર, (૮૩૪) શ્રીમિત્રવિન્દાના સ્વામી, (૮૩૫) શ્રીસત્યાના સ્વામી, (૮૩૬) વૃધ-સાત સાંઘને નાથનાર ॥૨૦૮॥

ભદ્રા-વાઞ્છિત-ભર્તા ચ લક્ષ્મણા-વરણ-કામ: ।

ઈન્દ્રાદિ-પ્રાર્થિત-વર્ધ-નરકાસુર-સૂદન: ॥૨૦૯॥

(૮૩૭) શ્રીભદ્રાના મનોવાઞ્છિત પતિ, (૮૩૮) શ્રીલક્ષ્મણાને વરવામાં જરૂર્ય, (૮૩૯) ઈન્દ્ર આદિ દેવોએ પ્રાર્થના કર્યા પ્રમાણે 'નરકાસુર' દેત્યનો વર કરનાર ॥૨૦૯॥

મુરારિ: પીઠહંતા ચ તામ્રાદિ-પ્રાણ-હારક: ।

નોંધ-ગુણ-મારુંશે: દ્વિતી-કુદુરુ-દાનકૃત ॥૨૧૦॥

(૮૪૦) મુર દેત્યના શગુ-વધ કરનારા, (૮૪૧) નરકાસુરના સેનાપતિ
‘ધીઠ’ નામના અસુરને હળવાર, (૮૪૨) તામ્ર વરોરે મુર દાનવના પુત્રોના પ્રાપ્ત
હરનાર, (૮૪૩) સોળ હજાર સ્ત્રીઓના સ્વામી, (૮૪૪) ઈન્દ્રને છત્ર અને આદિતિને
કુદ્રલનું દાન કરનાર ||૨૧૦||

પારિજ્ઞતાપહરણઃ દેવેન્દ્ર-મદ-નાશકઃ ।

રુક્ષિમણી-સમ-સર્વ-સ્ત્રી-સાધ્ય-ભોગ-રતિ-મદઃ ॥૨૧૧॥

(૮૪૫) પારિજ્ઞતક વૃક્ષનું હરણ કરનાર, (૮૪૬) દેવોના રાજા ઈન્દ્રના
મદને ઉતારનાર, (૮૪૭) રુક્ષિમણી સમાન સર્વ સ્ત્રીઓથી પ્રાપ્ત થનાર ભોગથી
સર્વમાં પ્રાતિને આપનાર પ્રભુ ||૨૧૧||

રુક્ષિમણી-પરિહાસોક્તિ-વાક્તિરોધાન-કારકઃ ।

પુત્ર-પૌત્ર-મહાભાગ્ય-ગૃહ-ધર્મ-પ્રવર્તકઃ ॥૨૧૨॥

(૮૪૮) શ્રીરુક્ષિમણીજી સાથે હાસ્ય-વિનોદમાં એમની વાણીને રોકી
દેનાર, (૮૪૯) પુત્ર-પૌત્રની સંત્તાતિ સમ્ભાન્ધી મહાભાગ્યસ્વરૂપ ગૃહસ્થધર્મના

(૮૪૮) શ્રીકુંડમણાં સાચ ના
દેનાર, (૮૪૯) પુત્ર-પૌત્રની સન્તતિ સમબન્ધી મહાભાગ્યસ્વરૂપ ગૃહસ્થઘમના॥
દર્શાવનારા ॥૨૧૨॥

શમ્ભરાનતક-સત્પુત્ર-વિવાહ-હત-કુંડિમક: ।

ઉધાપહત-પૌત્ર-શ્રી: બાળા-બાહુ-નિવારક: ॥૨૧૩॥

(૮૫૦) શમ્ભરાસુરનો નાશ કરનારા શ્રી પ્રધુભ્નજીના સુપુત્ર અનિરુદ્ધના॥
વિવાહમાં કુંડિમણીજીના ભાઈ કુંડિમને બલદેવજી દ્વારા હણાનાર, (૮૫૧) ઉધામાટે
હરાયેલા પૌત્ર (અનિરુદ્ધ)ની સમ્પત્તિ જે પ્રભુથી છે તેવા, (૮૫૨) બાળાસુરના॥
બાહુઓને છેદનાર ॥૨૧૩॥

શીત-જવર-ભય-વ્યાપ્ત-જવર-સંસ્તુત-ખડુગુણા: ।

શક્કર-પ્રતિયોગ્ય ચ દ્વાન્દ્વ-યુદ્ધ-વિશારદ: ॥૨૧૪॥

(૮૫૩) શીતજવરના ભયથી વ્યાપ્ત થયેલ એવા ઉધગુજવરથી સુતિ
કરાયેલ છ ગુણોવાળા, (૮૫૪) શ્રીશક્કરસાથે યુદ્ધ કરનારા, (૮૫૫) દ્વાન્દ્વ યુદ્ધમાં
અત્યાત હોશિયાર ॥૨૧૪॥

નૃગ-પાપ-પ્રભેતા॥ ચ બ્રહ્મસ્વ-ગણ-દોષ-દૂષ ।

નૃગ-પાપ-પ્રભેતા ચ બ્રહ્મસ્વ-ગુણ-દોષ-દંડ ।

વિષ્ણુ-ભક્તિ-વિરોધેક-બ્રહ્મસ્વ-વિનિવારક: ॥૨૧૫॥

(૮૫૬) નૃગ રાજાના પાપને દૂર કરનાર, (૮૫૭) બ્રહ્મસ્વ એટલે બ્રાહ્મણના વ્યના ગુણ-દોષના જોનાર, (૮૫૮) શ્રીકૃષ્ણની ભક્તિમાં પ્રતિબન્ધક અને બ્રહ્મસ્વના વિશેષ નિવારક ॥૨૧૫॥

બલ-ભ્રાહ્મિત-ગુણ: ગોકુલ-પ્રીતિ-દાયક: ।

ગોપી-સ્નેહેક-નિલય: ગોપી-પ્રાગ-સ્થિતિ-પ્રદ: ॥૨૧૬॥

(૮૫૮) બલભદ્રજીમાં આનન્દ આપનારા ગુણોને સ્થાપનાર, (૮૬૦)
ગુણવાસીઓને પ્રીતિ આનન્દ - હર્ષનું દાન કરનાર, (૮૬૧) ગોપીજનોના સ્નેહના
નુકુઅધાર, (૮૬૨) ગોપીજનોના પ્રાણોને શાન્તિ આપનાર ॥૨૧૬॥

વાક્યાતિગામિ-યમુના-હલાકર્ષણ-વૈભવ: ।

પૌદ્રક-ત્યાજિત-સ્પર્ધ: કાશી-રાજ-વિભેદન: ॥૨૧૭॥

(૮૬૩) વાક્યનું ઉલ્લજ્જન કરતાં યમુનાજીને હલથી જેંચવામાં સામર્થ્ય
આપનાર, (૮૬૪) પૌદ્રક રાજની સ્પર્ધાને છોડાવનાર, (૮૬૫) કાશી રાજનો
નાશ કરનાર ॥૨૧૭॥

કાશી-નિદાહ-કરણ: શિવ-ભર્ત્મ-પ્રદાયક: ।

દ્વિવિદ-પ્રાણ-ધાતી ચ કૌરવાખર्व-ગર્વ-નુત્ત ॥૨૧૮॥

(૮૬૬) સંદર્શનચક્રવારા કાશીને આપો-ના ।

अतिशय गर्वने उतारनार, (८६८) कीरवोना

लाङ्गलाङ्कुष्ठ-नगरी-संविज्ञाइभिल-नागरः ।

प्रपन्नाभयदः साम्ब-प्राप्त-सन्मान-भाष्टनम् ॥२१६॥

(८७०) हलना अब भागथी नगरीने घेंयतां सर्व नागरिकौनोने विहृवल
अनावी ढेनार, (८७१) शरणो आवेलाने अभय करनारा, (८७२) साम्बनी साथे
प्राप्त करेल सन्मानना सत्पात्ररूप प्रभु ॥ २१६॥

नारदाविष्ट-चरणः भक्त-विक्षेप-नाशकः ।

सदाचारैक-निलयः सुधर्माध्यासितासनः ॥२२०॥

(८७३) नारदज्ञथी शोधायेल चरणारविन्द वाणा, (८७४) भक्तना
वित्तना कोभने हरनारा, (८७५) सत्पुरुषोना आचारना स्थानभूत, (८७६) सुधर्मा
सभामां भध्यासने जिराजता ॥२२०॥

जरासन्धावरुद्धेन विज्ञापित-निष्ठकलमः ।

मन्त्र्युद्धवादि-वाक्योक्त-प्रकारैक-परायणः ॥२२१॥

(८७७) जरासन्धे केद करेला राजा ओओ जेमने पोतानुं दुःख निवेदन कर्यु
छे अेवा श्रीकृष्ण, (८७८) मन्त्री उद्धवज्ञ वगेरेनी सलाह प्रभाषे चालवामां सदा
तत्पर ॥२२१॥

सत्त्वामां भध्यासने विराजता ॥ २२० ॥

जरासन्धावरुद्धेन विशापित-निजकलमः ।

मन्युषवादि-वाक्योक्त-प्रकारैक-परायणः ॥ २२१ ॥

(८७७) जरासन्धे केद करेला राजाओं ए जेमने पोतानुं दुःख निवेदन कर्यु
छे अेवा श्रीकृष्ण, (८७८) मन्त्री उद्धवज्ञ वगेरेन्नी सलाह प्रभाषे चालवामां सदा
तत्पर ॥ २२१ ॥

राजसूयादि-मध्य-हृत् सम्प्रार्थित-सहायहृत् ।

ईन्द्रप्रस्थ-प्रयाणार्थ-महत्सम्भार-सम्भूतिः ॥ २२२ ॥

(८७९) राजसूय आदि यज्ञोना सम्पादन करनार, (८८०) ग्रार्थना
करवाथी सहाय करनार, (८८१) ईन्द्र प्रस्थमां प्रयाण माटे महान राजाओं ने छाजती
सामग्रीनो सञ्चय करनार ॥ २२२ ॥

જરાસંધ-વધ-વ્યાજ-મોચિતાઽશોધ-ભૂમિપ: ।

સંમાર્ગબોધકો યજા-ક્ષિતિ-વારણા-તત્પર: ॥૨૨૩॥

(૮૮૨) જરાસંધના વધના બહાનાથી સમગ્ર રાજ્યઓને છોડાવનાર,

(૮૮૩) સંમાર્ગ-ભક્તિમાર્ગનો ઉપદેશ કરનાર, (૮૮૪) યજની ક્ષતિઓને દૂર
કરવામાં તત્પર ॥૨૨૩॥

શિશુપાલ-હતિવ્યાજ-જય-શાપ-વિમોચક: ।

હુયોધનાલિમમાનાભિ-શોધ-બાળા-વૃકોદર: ॥૨૨૪॥

(૮૮૫) શિશુપાલના વધના બહાને દ્વારપાલ જયને શાપમાંથી છોડાવનાર,

(૮૮૬) હુયોધનના અલિમમાનના સાગરને શોષવા વૃકોદર-ભીમસેન જેમને બાંધાડું
છે એવા ॥૨૨૪॥

મહાદેવ-વર-પ્રાપ્ત-પુર-શાલ્વ-વિનાશક: ।

દન્તવદ્રુત-વધ-વ્યાજ-વિજયાઘૌધ-નાશક: ॥૨૨૫॥

(૮૮૭) શ્રીમહાદેવજીના વરદાનથી જેણો પુર-સૌભ નામના અભેદ

વિમાનને પ્રાપ્ત કરેલું હતું એવા શાલ્વ રાજ્યનો નાશ કરનારા શ્રીકૃષ્ણા, (૮૮૮)

દન્તવદ્રુતના વધના બહાનાથી 'વિજય' નામના પાર્ષ્દને પાપ સમુદ્દરયમાંથી -
શાપમાંથી મુક્ત કરનાર ॥૨૨૫॥

શાપમાંથી મુક્ત કરનાર ॥ ૨૨૪ ॥

વિદૂરથ-પ્રાણ-હર્તા-ન્યસ્ત-શસ્ત્રાસ્ત્ર-વિશ્રદ્ધઃ ।
ઉપધર્મ-વિલિપ્તાજ્ઞ-સૂત-ધાતી વર-પ્રદઃ ॥ ૨૨૫ ॥

(૮૮૮) વિદૂરથના પ્રાણને હરનાર, (૮૮૯) શસ્ત્ર-અસ્ત્રથી રહિત દેખને
ખારણ કરનાર, (૮૯૧) ગૌણધર્મ - ઉપધર્મનો આશ્રય કરનાર સૂતજીને મારવાના
સ્વભાવવાળા પ્રભુ, (૮૯૨) વરદાનને અર્પણ કરનાર ॥ ૨૨૬ ॥

બલ્વલ-પ્રાણ-હરણ-પાલિતર્ષિ-શ્રુતિ-ક્રિયઃ ।

સર્વ-તીર્થાધ-નાશાર્થ-તીર્થ-યાગ્રા-વિશારદઃ ॥ ૨૨૭ ॥

(૮૯૩) બલ્વલ દેત્યના પ્રાણને હરી ઋષિમુનિઓની વેદની આજ્ઞા પ્રમાણે
કરેલી ક્રિયાનું પાલન-રક્ષણ કરનાર, (૮૯૪) સકલ તીર્થોના પાપનો નાશ કરવા
માટે તીર્થયાત્રા કરવામાં કુશળ ॥ ૨૨૭ ॥

જ્ઞાન-ક્રિયા-વિભેદેષ-ફલ-સાધન-તત્પરઃ ।

સારથ્યાદિ-ક્રિયા-કર્તા-ભક્ત-વશ્યત્વ-બોધકઃ ॥ ૨૨૮ ॥

(૮૯૫) જ્ઞાન અને ક્રિયા (કર્મ) એ બન્ને ભેદોવડે જ્ઞાન અને કર્મનાં ફલને
સિદ્ધ કરી આપવામાં તત્પર-સમર્થ એવા પરમેશ્વર, (૮૯૬) અર્જુનનું સારથ્યપણું
આદિ ક્રિયાના કરનાર, (૮૯૭) ભક્ત પરાધીનતાનો બોધ આપનાર ॥ ૨૨૮ ॥

सुदामा (म?) - रक्ष-भायांच-भूम्यानीतेन्द्र-वैभवः ।

रवि-ग्रह-निभिताप्त-कुरुक्षे गैक-पावनः ॥२२६॥

(१०८) मित्रसुदामाञ्छनां दरिद्रपत्नीमाटेभूमिमां हन्दना वैभवनेलावनार,
(१०९) सूर्यग्रहणना निभितथी प्राप्त थयेल कुरुक्षे तना पावन करनारा ॥२२७॥

नृप-गोपी-समस्त-स्त्री-पावनार्थाभिल-कियः ।

ऋषि-मार्ग-प्रतिष्ठाता वसुदेव-मध-कियः ॥२३०॥

(१०००) युधिष्ठिर आदि राजा ओ, गोपीजनो, अन्य स्त्री वगेरेने पवित्र
करवा सम्पूर्ण किया करनार, (१००१) ऋषि ओ ए निष्ठात करेला मार्ग ने प्रतिष्ठित
करनार, (१००२) वसुदेव ज्ञनी यज्ञानी किया ओ करनार ॥२३०॥

वसुदेव-शान-दाता देवकी-पुत्र-दायकः ।

अर्जुन-स्त्री-प्रदाता च बहुलाश्च-स्वरूपेः ॥२३१॥

(१००३) मुनिओ द्वारा वसुदेव ज्ञने ज्ञान आपनार, (१००४) देवकी ज्ञना
मृत पुत्रोने पाइ लावी आपनार, (१००५) अर्जुन ने पोताना बेन सुभद्रा ज्ञ
आपनार, (१००६) बहुलाश्च ने स्वरूप नुं दर्शन आपनार ॥२३१॥

वर्ष-श्रुति-निरूपितः ।

શુતદ્વાર-દાતા ચ સવ-શુતે-નિરૂપિત: ।

મહાદેવાધતિશ્રેષ્ઠો ભક્તિ-લક્ષ્મા-નિર્ણય: ॥૨૩૨॥

(૧૦૦૭) પરમ ભક્ત શુતદ્વારને ઈષ (દર્શન)ના દાતા, (૧૦૦૮)
શુતિઓથી નિરૂપણ કરાયેલ પૂર્ણ પ્રભુ, (૧૦૦૯) મહાદેવ, બ્રહ્મા આદિ દેવોમાં
શ્રેષ્ઠ, (૧૦૧૦) ભક્તિના લક્ષ્માનો નિર્ણય કરનાર ॥૨૩૨॥

વૃક-શ્રસ્ત-શિવ-ગ્રાતા નાના-વાક્ય-વિશારદ: ।

નર-ગર્વ-વિનાશાર્થ-હત-બ્રાહ્મણ-બાલક: ॥૨૩૩॥

(૧૦૧૧) 'વૃક' નામના અસુર-ભર્માસુરથી પીડાતા શક્રનું સંરક્ષણ
કરનાર, (૧૦૧૨) અનેક પ્રકારના યુક્તિવાળાં વચનો બોલવામાં ચતુર, (૧૦૧૩)
અર્જુન (નર) ના ગર્વને ઉતારવા બ્રાહ્મણ બાલકને હરનાર ॥૨૩૩॥

લોકાલોક-પરસ્થાન-સ્થિત-બાલક-દાયક: ।

દ્વારકાસ્થ-મહાભોગ-નાના-સ્ત્રી-રતિ-વર્ધન: ॥૨૩૪॥

(૧૦૧૪) લોકાલોક પર્વતથી પણ આગળ ભૂમિમાં રહેલા બાળકને પાછા
લાવી આપનાર, (૧૦૧૫) દ્વારકા નગરીમાંના મહાનુ વૈભવથી સ્ત્રીઓની પ્રીતિને
વધારનાર શ્રીકૃષ્ણ ॥૨૩૪॥

મનસ્તિરોધાન-કૃત-વ્યગ્ર-સ્ત્રી-ચિત્ત-ભાવિત: ।

(૧૦૧૬) મનોવૃત્તિઓનું તિરોધાન થઈ જવાથી વ્યગ્ર-વિદ્ધવલ બનેલી
સ્ત્રીઓએ પોતાના ચિત્તમાં જેમની ભાવના કરેલી છે એવા શ્રીકૃષ્ણ.

એકાદશસ્કન્ધનામાનિ

મુક્તિ લીલા

મુક્તિ-લીલા-વિહરણઃ મૌશલ-વ્યાજ-સંહૃતિઃ ॥૨૭૫॥

(૧૦૧૭) 'મુક્તિ' નામની લીલામાં વિહાર કરનાર, (૧૦૧૮) મુશળના

નિમિત્તે યાદવકુલના નાશક ॥૨૭૫॥

શ્રીમાગવત-ધર્માદિ-બોધકો ભક્તિ-નીતિ-કૃત્ય ।

ઉદ્ઘવ-શાન-દાતા ચ પચ્ચયવિંશતિધા ગુરુઃ ॥૨૭૬॥

(૧૦૧૯) શ્રીમદ્ભાગવત શાસ્ત્રમાં કહેલા ધર્મના ઉપદેશક, (૧૦૨૧)

ભક્તિની નીતિ-શાનને પ્રાપ્ત કરાવનારા, (૧૦૨૧) ઉદ્ઘવજીને જ્ઞાન આપનારા,

(૧૦૨૨) પચીસ પ્રકારના ગુરુ કરનાર એવા દત્તાત્રેય ભગવાનુના સ્વરૂપવાળા
મખુ ॥૨૭૬॥

આચાર-ભક્તિ-મુક્તયાદિ-વક્તા શબ્દોઽવ-સ્થિતિઃ ।

હંસો ધર્મ-પ્રવક્તા ચ સત્તા

મનુઃપુરુષા

આચાર-ભક્તિ-મુક્તયાદિ-વક્તા શબ્દોદ્ધવ-સ્થાત: ।

હંસો ધર્મ-પ્રવક્તા ચ સનકાદ્યુપદેશકૃત: ॥૨૩૭॥
(૧૦૨૩) વલ્લાશ્રમના આચાર; મુક્તિ, ભક્તિ વગેરેનાં સ્વરૂપોનો

બોધ આપનારા વક્તા, (૧૦૨૪) વાણીની ઉત્પત્તિની જગાએ સ્થિતિવાળા,
(૧૦૨૫) અહના-મમતાત્મક સંસારને છાનનારા અથવા હંસરૂપધારી ભગવાન,
(૧૦૨૬) ઉત્તમ પ્રકારના ધર્મના વક્તા, (૧૦૨૭) સનકાદિને બ્રહ્મનો ઉપદેશ
આપનાર ॥૨૩૭॥

ભક્તિ-સાધન-વક્તા ચ યોગ-સિદ્ધિ-પ્રદાયક: ।

નાના-વિભૂતિ-વક્તા ચ શુદ્ધ-ધર્મવિખોધક: ॥૨૩૮॥

(૧૦૨૮) ભક્તિનાં સાધનોનું જ્ઞાન આપનારા શ્રીકૃષ્ણ, (૧૦૨૯) યોગધી
મળતી સિદ્ધિઓના આપનારા પ્રભુ, (૧૦૩૦) અનેક પ્રકારની પોતાની વિભૂતિઓ
કહેનાર, (૧૦૩૧) શુદ્ધ ધર્મના ઉપદેશક ॥૨૩૮॥

માર્ગટ્રય-વિભેદાત્મા નાના-શક્તા-નિવારક: ।

ભિક્ષુ-ગીતા-પ્રવક્તા ચ શુદ્ધ-સાઙ્ખ્ય-પ્રવર્તક: ॥૨૩૯॥

(૧૦૩૨) કર્મ-જ્ઞાન-ભક્તિ એવા ત્રાણ માર્ગોના વિશેષ ભેદ અને તેમનાં
અનુરૂપ ફલ વગેરેને સમજાવવાનું જેમનું ચિત્ત છે એવા પ્રભુ, (૧૦૩૩) વિવિધ
શક્તાઓ દૂર કરનાર, (૧૦૩૪) ભિક્ષુગીતાના ઉત્તમ વક્તા, (૧૦૩૫) શુદ્ધ સાઙ્ખ્ય
એટલે ઈશ્વરનું પ્રતિપાદન કરનારા સેશ્વર સાઙ્ખ્યના (ઉપદેશક) ॥૨૩૯॥

મનો-ગુણ-વિશેષાત્મા જ્ઞાપકોક્તત-પુરુરવાઃ ।

પૂજાવિધિ-પ્રવક્તા ચ સર્વ-સિદ્ધાન્ત-બોધકઃ ॥૨૪૦॥

(૧૦૩૬) મનના સાત્ત્વિક-રાજ્યસ-તામસ ગુણો વડે વિશેષ દેવ વગેરે જેમના આત્માઓ છે તેવા, (૧૦૩૭) ઐલપુત્ર પુરુરવા રાજના દિશાન્તથી તત્ત્વજ્ઞાનના કહેનારા, (૧૦૩૮) પૂજાના પ્રકારોને સમજાવનારા, (૧૦૩૯) સર્વ સિદ્ધાન્તોનું નિરૂપણ કરનારા શ્રીકૃષ્ણા ॥૨૪૦॥

લઘુ-સ્વમાર્ગ-વક્તા ચ સ્વસ્થાન-ગતિ-બોધકઃ ।

યાદવાજ્ઞોપસંહર્તા સર્વાશ્રય-ગતિ-કિયઃ ॥૨૪૧॥

(૧૦૪૦) થોડાક પ્રયાસથી સિદ્ધ થનારા પોતાના ભક્તિ-શરણાગતિ માર્ગનું જ્ઞાન આપનારા, (૧૦૪૧) ઉદ્ધવજીને પોતાના બદરિકાશ્રમમાં જવાનો ઉપદેશ આપનારા, (૧૦૪૨) યાદવોનાં શરીરનો સંહાર કરાવનાર શ્રીકૃષ્ણા, (૧૦૪૩) સર્વને આશ્રય થાય તેવી રીતે સ્વધારમમાં પખારવાની કિયા કરનારા શ્રીકૃષ્ણા ॥૨૪૧॥

આશ્રય લીલા

કાલ-ધર્મ-વિભેદાર્થ-વર્ષા-નાશાન-તત્પરઃ ।

બુદ્ધો ગુપ્તાર્થ-વક્તા ચ નાના-શાસ્ત્ર-વિધાયકઃ ॥૨૪૨॥

(૧૦૪૪) કાલધર્મના લોપથી નાટ થતા વર્ષાધર્મનું સંરક્ષણ કરનાર,

(૧૦૪૫) બુદ્ધ રૂપે અવતાર લેનારા, (૧૦૪૬) ગુઢ અર્થવાળા ધર્માના કહેનાર,

(૧૦૪૭) જુદા - જુદા પ્રકારનાં શાસ્ત્રો રચનાર ॥૨૪૨॥

નાટ-ધર્મ-મનુષ્યાદિ-લક્ષાણ-શાપનોત્સુકઃ ।

આશ્રયૈક-ગતિ-શાતા કલિકઃ કલિ-મલાપહઃ ॥૨૪૩॥

(૧૦૪૮) નાટ થયેલા ધર્મવાળા મનુષ્યોનાં લક્ષાણોને જાળવવામાં તત્પર,

(૧૦૪૯) આશ્રય એટલે પર બ્રહ્મની ગતિને જાળનારા, (૧૦૫૦) કલિરૂપ પ્રભુ,

(૧૦૫૧) કલિના સર્વ દોષોને દૂર કરનારા ॥૨૪૩॥

શાસ્ત્ર-વૈરાગ્ય-સમબોધઃ નાના-પ્રલય-બોધકઃ ।

વિશેધતઃ શુક્રવ્યાજ - પરીક્ષિજજ્ઞાન-બોધકઃ ॥૨૪૪॥

(૧૦૫૨) શાસ્ત્રોમાં વૈરાગ્યનો બોધ કરનાર, (૧૦૫૩) જુદા-જુદા પ્રકારના

પ્રલયનું જ્ઞાન આપનારા, (૧૦૫૪) ખાસ કરીને શુક્રદેવજીને મિથે પરીક્ષિત રાજ્યને

જ્ઞાન આપનાર ॥૨૪૪॥

શુકેષ-ગતિ-રૂપાત્મા પરીક્ષિદ-દેહ-મોક્ષાદ: ।

શબ્દરૂપો નાદરૂપો વેદરૂપો વિભેદન: ॥૨૪૫॥

(૧૦૫૫) શુકદેવજીના અત્યન્ત પ્રિય જ્ઞાનસ્વરૂપી આત્મા, (૧૦૫૬)

પરીક્ષિત રાજીને દેહ અને મોક્ષ બન્નેના આપનારા, (૧૦૫૭) શબ્દબ્રહ્મસ્વરૂપ,

(૧૦૫૮) નાદબ્રહ્મ એટલે પ્રાણવ-ઓક્કારસ્વરૂપ શ્રીકૃષ્ણા, (૧૦૫૯) ચાર વેદસ્વરૂપા

પ્રભુ, (૧૦૬૦) ઋગવેદ, યજુર્વેદ, સામવેદ, અથર્વવેદ એમ વેદોના ચાર વિભાગ

અને શાખા-પ્રશાખા કરનાર શ્રીકૃષ્ણા ॥૨૪૫॥

વ્યાસ: શાખા-પ્રવક્તા ચ પુરાણાર્થ-પ્રવર્તક: ।

માર્કિષ્ટેય-પ્રસન્નાત્મા વટ-પત્ર-પુટે-શય: ॥૨૪૬॥

(૧૦૬૧) વેદનો વિસ્તાર કરનાર પરાશરથી સત્યવતીમાં થએલ વ્યાસસ્વરૂપ

શ્રીભગવાનુનો અવતાર, (૧૦૬૨) વેદની શાખાઓના પ્રવર્તિવનારા, (૧૦૬૩)

પુરાણોના લક્ષણ-અર્થના પ્રવર્તક, (૧૦૬૪) માર્કિષ્ટેય ઋષિ ઉપર પ્રસન્ન

અન્તા:કરણવાળા, (૧૦૬૫) વડના પાંડાના પરિયા ઉપર શયન કરનારા ॥૨૪૬॥

માયા-વ્યાપ્ત-મહામોહિની ॥ ૧૧ ॥

અના:કરણવાના, (૧૦૬૫) વડાના ।

માયા-વ્યાપ્ત-મહામોહ-હુ:ખ શાન્તિ-પ્રવર્તક: ।
મહાદેવ-સ્વરૂપશ્વય ભક્તિદાતા કૃપાનિધિ: ॥૨૪૭॥

(૧૦૬૬) મહામાયાથી ફેલાયેલ મહાન અણાનના હુ:ખથી શાન્તિના
પ્રવર્તક, (૧૦૬૭) શ્રીમહાદેવસ્વરૂપધારી પ્રભુ, (૧૦૬૮) માર્કષુદેયને ભક્તિનું દાન
કરનાર, (૧૦૬૯) કૃપાના ભંડાર ॥૨૪૭॥

આદિત્યાન્તર્ગત: કાલ: દ્વાદશાત્મા સુપૂર્જિત: ।

શ્રીભાગવતરૂપશ્વ સર્વાર્થ-ફલ-દાયક: ॥૨૪૮॥

(૧૦૭૦) સૂર્યમણુલના મધ્યમાં બિરાજતા, (૧૦૭૧) કાલસ્વરૂપ પ્રભુ,
(૧૦૭૨) બાર સૂર્યસ્વરૂપી પ્રભુ શ્રીકૃષ્ણ, (૧૦૭૩) સુન્દર રીતે પૂજાયેલા,
(૧૦૭૪) શ્રીમદ્ભાગવત એ જેમનું સ્વરૂપ છે તેવા પ્રભુ શ્રીકૃષ્ણ, (૧૦૭૫) સર્વ
પુરુષાથીના ફલદાતા શ્રીકૃષ્ણ ॥૨૪૮॥

ઈતીદં કીર્તનીયસ્ય હરેનામ-સહસ્રકમ્ભુ ।

પર્યસપતિ-વિસ્તીર્ણ પુરાણાન્તર-ભાધિતમ્ભુ ॥૨૪૯॥

બીજાં પુરાણોનાં પર્યોતેર ભગવાનુના નામોને અધિક વિસ્તાર જેમાં થયેલો
છે એવાં કીર્તન કરવા યોગ્ય સમસ્ત હુ:ખોનો નાશ કરનારા શ્રીહરિ-શ્રીકૃષ્ણનાં એક
હજાર નામોનો આ સંક્રાંત સમાપ્ત થયો ॥૨૫૦॥

य अेतत् प्रातुरुत्थाय श्रद्धावान् सुसमाहितः ।

जपेद् अर्थाहितमतिः स गोविन्दपदं लभेत् ॥२५०॥

આ પુરુષોત્તમસહચ્છનામ સ્તોત્રનો પ્રભાતમાં ઉઠીને જે મનુષ્ય શ્રદ્ધાસાથે અને એકાગ્ર ચિત્તથી તેમજ અર્થના અનુસંધાનમાં પોતાની બુદ્ધિને બરાબર સ્થાપીને જપ કરે એટલે પુનઃ પુનઃ પાઠ કરે તે મનુષ્યને ગોવિન્દ એટલે ગાય-બ્રાહ્મણ વગેરેના ઈન્દ્ર શ્રીગોવર્ધનધારી પ્રભુનાં ચરણકમલોની પ્રાપ્તિ થશે અથવા શરણ પ્રાપ્ત થશે ॥२५०॥

સર્વધર્મ-વિનિમુક્તઃ સર્વસાધન-વર্জિતः ।

અતદ્વારણ-માત્રોણ કૃષ્ણસ્ય પદવીં દ્રજેત् ॥२५१॥

સર્વધર્મથી વિહીન હોય, સર્વ સાધનોથી વિમુખ થયેલો હોય તો પણ આ સ્તોત્રનાં ધારણ માત્રથી શ્રીકૃષ્ણનાં ચરણકમલોની પ્રાપ્તિ મનુષ્ય કરશે ॥२५१॥

હર્યાવેણિત-ચિત્તોન શ્રીભાગવત-સાગરાત ।

સમુહુતાનિ નામાનિ ચિન્તામણિનિભાનિ છિ ॥૨૫૨॥

શ્રીહરિ-શ્રીકૃષ્ણમાં ચિતાને બરાબર પરોવીને શ્રીભાગવતદ્વપી
મહાસાગરમાંથી આ નામો સુનદર રીતે ઉદ્ધરણ કર્યા છે, પ્રકટ કર્યા છે. આ નામો
ચિન્તામણિ સમાન છે. ચિન્તામણિ જેની પાસે હોથ તે મનુષ્ય જે-જે વસ્તુની ઈચ્છા
કરે તે-ને પદાર્થ તેને પ્રાપ્ત યાય છે તેમ આ નામો પણ ચિન્તામણિની માફક સર્વ
ઈચ્છિત પદાર્થોની પ્રાપ્તિ કરાવવા સમર્થ છે ॥૨૫૨॥

કુષ્ઠસ્થિતાન્યર્થદીપ્ત્યા બાધન્તેઽજ્ઞાનજ્ઞં તમઃ ।

ભક્તિં શ્રીકૃષ્ણદેવસ્ય સાધ્યનિત વિનિશ્ચિતમ્ ॥૨૫૩॥

આ નામોને કુષ્ઠમાં ખારણ કરે એટલે કે તેમનો પાઠ-જ્યોતિ તો તે નામો
પોતાના અર્થના પ્રકાશવડે અજ્ઞાનથી પ્રકટ થયેલા અન્યકારને દૂર કરે છે અને પરબ્રહ્મ
પરમાત્મા ભગવાનું શ્રીકૃષ્ણની ભક્તિને નિશ્ચય પૂર્વક સિદ્ધ કરે છે ॥૨૫૩॥

ક્રિમબહૂકૃતેન ભગવાનું નામભિઃ સ્તુતષ્ટુગુણઃ ।

આત્મભાવં નયત્યાશુ ભક્તિં ચ કુરુતે દઢામ્ ॥૨૫૪॥

વિશેષ શું કહેવું? આ સ્તોત્રનાં નામોવડે છ ગુણવાળા ભગવાન શ્રીકૃષ્ણની
સ્તુતિ કરવામાં આવે તો તેઓ આ નામસ્તોત્રના પાઠ-જ્યોતિ કરનારને થોડા સમયમાં
જનિજસ્વરૂપની પ્રાપ્તિ કરાવે છે અને નિજ ભક્તિને દઢ કરે છે. અથવા આ સ્તોત્રનો
પાઠ કરનારને ભગવાનું પોતાનો ગણીને અતિશીଘ્ર પોતાની પરમ પ્રેમલક્ષ્ણાભક્તિ

આપણા ॥૨૫૪॥

ય: કુષ્ણાભક્તિમિહ વાગ્ચતિ સાધનૌદૈ:
નામાનિ ભાસુરયશાંસિ જપેતુ સ નિત્યમ્ર ।

તં વૈ હરિ: સ્વપુરુષં કુરુતેતિશીઘ્રમ્ર

આત્માર્પણં સમધિગરછતિ ભાવતુષ્ટ: ॥૨૫૫॥

અનેક સાધનોના સમૂહથી શ્રીકૃષ્ણાની ભક્તિની ઈચ્છા કરતો હોય તેણે
અન્ય સાધનોમાં ન પડતાં શ્રીકૃષ્ણા પુરુષોત્તમનાં તેજસ્વી યશવાળાં આ નામોનો નિરાલા,
જપ કરવો. આ પ્રમાણે જપ કરનારને સર્વ દુઃખોનું હરાણ કરનારા શ્રીહરિ તત્કાલજ
અને ખાત્રીપૂર્વક નિજજન બનાવે છે અને જપ કરનારાના ભાવથી પ્રસન્ન થયેલા
ભગવાનું તેને પોતાના સ્વરૂપનું દાન કરે છે ॥૨૫૫॥

શ્રીકૃષ્ણ ! કુષ્ણાસખ ! વૃષ્ણિ-વૃષાવનિધૂક્-
રાજન્યવંશ

દહનાનપવર્ગ-વીર્ય

ગોવિન્દ ! ગોપ-વનિતા-પ્રજ-ભૂત્યગીત !

તીર્થશ્રવઃ શ્રવણમજ્જલ પાછિ ભૂત્યાનુ ॥૨૫૬॥

દે આનન્દસ્વરૂપ શ્રીમદ્ ॥

અને ખાત્રીપૂર્વક નિહાયા
 ભગવાનું તેને પોતાના સ્વરૂપનું દાન કરેછું ॥૨૫૮॥
 શ્રીકૃષ્ણ ! કૃષ્ણાસખ ! વૃદ્ધિ-કૃધાવનિધુદુ-
 રાજન્યવંશ દહનાનપવર્ગ-વીર્ય
 ગોવિન્દ ! ગોપ-વનિતા-પ્રજ-ભૂત્યગીત !
 તીર્થશ્રવઃ શ્રવણમજલ પાછિ ભૂત્યાનુ ॥૨૫૯॥
 હે આનંદસ્વરૂપ શ્રીકૃષ્ણ ! હે કૃષ્ણ સખ એટલે અર્જુનના પ્રિય મિત્ર ! હે
 વૃદ્ધિઓમાં શ્રેષ્ઠ અથવા ‘વૃદ્ધિ’ એટલે વસુદેવ વગેરે યાદવો, ‘વૃધ’ એટલે ખર્મ
 અને ‘અવનિ’ એટલે પૃથ્વી તેમનો દ્રોહ કરનારા અધમી રાજાઓના વંશો-રાજકુલોનો
 નાશ કરવામાં જેમનું અતુલ-અપરિમિત પરાક્રમ છે એવા હે ગોવિન્દ ! હે ગોપજનાઓ,
 બીજા પ્રજવાસીઓ અને સેવકજનો-ભક્તજનો વડે ગાન-સ્તુતિ કરાયેલા ! હે પવિત્ર
 કૃત્તિવાળા પ્રભુ ! શ્રવણદ્વારા જ પરમમજલ-પરમકલ્યાણ કરનારા પરમેશ્વર !
 આપશ્શી નિજ ભક્તજનો-સેવકોનું સંરક્ષણ-પાલન કરો ॥૨૫૯॥

॥ ઈતિ શ્રીભાગવતસારસમુચ્ચયે વૈશ્વાનરોક્તં
 શ્રી પુરુષોત્તમસહસ્રનામસ્તોત્રં સમ્પૂર્ણમ્ભુ ॥